

על פי התורה אשר ירוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות עומקא דדינא

רבית חלק ב- שבוע ג

RIBBIS IN COMMERCE PART III

לעי"נ

ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל
האשה מלכה בת ר' משה ע"ה
ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ד"ל
האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה

על פי התורה אשר ירוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by Rav Yosef Kushner, Rav Dovid Josilowsky,
and Rav Shmuel Honigwachs

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן הענינים

חלק א' – איסור הקדמת מעות, והלואת סאה בסאה

- 8 איסור פסיקה
- 13 היתר דיש לו ויצא השער
- 16 איסור סאה בסאה
- 19 היתרים להלוות סאה בסאה

חלק ב' – דיני הקדמת שכירות או סחורה

- 32 האיסור להרבות על המכר וההיתר בשכירות
- 35 שכירות המתחילה לאחר זמן
- 40 טרשא
- 45 הוזלה למי שמשלם מיד

חלק ג' – הלואות מעכו"ם בעד ישראל

- 56 לוח מעכו"ם וחוזר ומלוה לישראל
- 58 דיני ערבות לישראל הלוח מעכו"ם
- 69 דין שותפים שלוח ברבית מעכו"ם
- 72 שותף שלוח ברבית בעד השותפות

חלק ד' – דיני בנקים ושאר סוגי חברות

- 82 דין ממון המופקד
- 87 אם רוב הממון הוא של עכו"ם
- 89 דין חברה בע"מ (LLC)
- 103 לוח בריבית ממומר ומוכרח לשלם לו

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

FOUNDERS & BUILDERS

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בעמיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

לע"נ ר' אברהם נחמן
ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה לייב ע"ה

**MR. HOWARD
ZUCKERMAN Z"L**
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

**ARYEH WEISS
& FAMILY**

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

**DINA DMALCHUSA &
MINHAG BMAMMON**

Dedication available

**MISHPITEI HAMAMMON &
HILCHOS GEZEL**

Dedication available

**GEZEL AKUM &
GENEIVAS DA'AS**

Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT

לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר'
משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת
ר' גבריאל חיים ע"ה

Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

**HALACHIC DEALS
& DOCUMENTS**

Dedication available

**BUSINESS & EMPLOYMENT
ON CHOL HAMOED**

Dedication available

Distribution sponsored by Barry Lebovits & Family

CORPORATE CHAMETZ

Dedication available

Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock
& Family

in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles
and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS

Dedication available

Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
לכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION

Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer זצ"ל

Young Israel W. Hempstead Eitz Chayim Dogwood Park
Led by R' David Felt, Led by Rabbi Dov Greer
R' Aaron Gershonowitz

COMMITMENTS & KINYANIM

Dedicated

לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן ווענגראוו ז"ל
נפטר י"ב סיון תשמ"ז תנצב"ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS

Sponsored by

FRANKEL RUBIN KLEIN, ATTORNEYS AT LAW
Mayer S. Klein, Managing Partner
בע"ה, Solving serious business problems.

TZEDAKAH & MA'ASER I

Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"א
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמ"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II

Dedicated by the Yorucha Chabura at

COLLEL
זיכרון
שניאור
SHNEUR
Monsey, NY

in honor of their
Rosh Chabura
הרב מיכאל אילעס שליט"א

**SHEMITAH
& PRUZBUL**

Dedicated

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

**LOANS, GUARANTORS,
& BANKRUPTCY**

Dedicated by the Yorucha Chabura at
Lido Beach, NY in honor of their
Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson

Mr. & Mrs. David Yitzchaki - W. Hempstead, NY

Reb Shimshon Bienstock & Family

Reb Chaim Gross & Family

Reb Ephram Ostreicher & Family

Reb Dovid Bloom & Family

Reb & Mrs. Saadia Zakarin - Monsey, NY

Reb & Mrs. Yaakov Klein - St. Louis, MO

לכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

Reb & Mrs. Yudi Hertzberg - Monsey, NY

Reb & Mrs. Ari Schwartz - Monsey, NY

Reb & Mrs. Tzvi Rieder - Monsey, NY

Sponsor a day, a week, or a month of Yorucha... and help thousands nation-wide gain a working knowledge of Business Halacha!

CONTACT THE BAIS HAVAAD OFFICE: (CONTACT INFO ON BACK COVER) OR GO TO WWW.BAISHAVAAD.ORG/DONATE

RIBBIS IN COMMERCE

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this topic

INTRODUCTION TO RIBBIS IN COMMERCE:

The study of Ribbis as it relates to commerce is a difficult and arduous journey. The general complexity of the halachos of ribbis, when coupled with the many varied forms of business transactions, presents a challenge for even the most seasoned professional. In this segment, we endeavor to look at some of the core areas where the halachos of ribbis coincide with common business practices.

The first two segments deal with various sale arrangements that involve ribbis.

PESIKA:

It is generally forbidden to prepay a merchant for goods that will be delivered at a later date, because the price may rise in the interim, and the lower rate would be ribbis in return for the earlier payment. This prohibition would not apply if those goods are already available at that price on the open market, or if the seller already has it in stock.

SE'AH B'SEAH:

It is forbidden to borrow items or commodities, i.e. anything other than currency, as a measure-for-measure arrangement. For example, one may not borrow a pallet of merchandise in order to return an equal amount at a later date. This prohibition also has exceptions, such as if the borrower already owns even a small amount of that item.

CASH VS. CREDIT:

One may not charge a higher price to a customer buying on credit than he would charge if he were

to pay upon delivery. The difference in price would be considered a ribbis payment to the seller for the option of paying later. According to most Poskim, this is true even if the credit price reflects the actual value, and the cash price is a discount for the immediate payment. We will see, however, that there is a fundamental difference between sales and rentals. It is permissible for a landlord to charge more for tenants who will only pay at the end of the rental period.

TARSHA:

The converse of Pesika, a merchant may provide merchandise on credit for a higher price than he would for a cash payment if certain criterias are met. For example, the two prices cannot be specified, there cannot be an established market price or known value, and it cannot be so significantly high that the rise in price is made obvious.

FINANCE AND RIBBIS:

The final two segments focus on business financing. Among the topics discussed are the following:

- Whether a borrower from a non-Jew with interest can pass along that loan to another Jew.
- If a Jew may be a guarantor or cosigner for another Jew who is borrowing from a non-Jew.
- Money borrowed from a non-Jew on behalf of a partnership.
- Investing money in a bank or other financial institution that will be lending to Jews with interest.
- Borrowing from banks or unions that have Jewish owners, managers, or shareholders.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Ribbis in Commerce

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

I want to rent a bungalow for the summer and I found one that is available. The owner says that I can reserve the bungalow if I sign a lease and prepay now, while it is still wintertime. Is this a problem of *pesika*?

2

I am a vendor who sells merchandise to a large, Jewish-owned store. Common practice is to present an invoice upon delivery, with payment due in 60 days. I want to offer them a 2% discount if they pay within 10 days. Is this permitted?

4

One of two partners takes a loan in his name on behalf of the partnership. Since the company will be paying interest on that loan, do the partners need a *heter iska*?

3

I heard that taking out loans from a credit union can be more problematic than taking out a loan from a bank. What should someone do if he already has a loan taken out from a credit union? Is there any way to remedy the problem?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ג' הלואות מעכו"ם בעד ישראל

תוכן הענינים

- לוח מעכו"ם וחוזר ומלוח לישראל 56
- דיני ערבות לישראל הלוח מעכו"ם 58
- דין שותפים שלוו ברבית מעכו"ם 69
- שותף שלוח ברבית בעד השותפות 72

For the Halacha Shiur on Ribbis in Commerce Part III, see pages 78-79

THIS SEGMENT HAS BEEN SPONSORED BY THE STERN FAMILY
in honor of Dayan Shmuel Honigwachs Shlit"o

ולזכר נשמת הרב אברהם בנימין בן יונה הכהן זלל"ה

עם ציונים מהש"ך

א. דברי עמנו [ב"י ד"ה מלה];
 ב. שם מדרשיו ובהגהות מייחוסיות [ספ];
 ג. שם פסח'קסט; ח. כרייתא בנא מעינא דף ע"א ע"ב;
 ג. חוספות שם ד"ה מלה; והר"ש שם פסקיו [פ"ה סימן ע];
 ג. הר"ש בנחשונה כלל ק"ח סימן י"ג;
 ד. שם בנחשונה וכו' משמע בנחשונה;
 ה. שם בנחשונה מין דלן מורת שלמות לכרי, וישראל משראל קבלה, הוא ניהו דשקיל רבית [חוספות שם סוף ד"ה בשלמה; ר"ש פסקיו שם סימן ע; בהגות מדרש שם רמז מלן; צ"י עמוד שש ד"ה ופסלו; שם מלמדי הדפוס; שם דרמין שם ד"ה ה' האלפין];

ציונים ר"מ"א

עם ציונים מהש"ך

א. ב"י ד"ה מלה;
 ב. פסח'קסט [ב"י ממש];
 ג. שם דברי ראשון בשם תשובת הרא"ש כלל ק"ח סימן י"ג וכו' משמע בנחשונה; מלמדי בנא מעינא רמז שם נכס דניו מלך;

הגהות והערות

פסח'קסט [א] נקפ ממחודות קראקא שלי"ם;

קסח'קסט (א) ואני אעלה י"ו בו'. דבשלימותו הוא נותן לגוי, ודומה לאומר למצירו אני אלוה לך על מנת שמתן הרבית לגוי דפשיטא דאסור אפילו אין המלוה חייב לגוי כלום, כיון דבשכר הלוואה נותן לגוי הרבית על פי המלוה הוה רבית קלוזה, כן כתב הטור

[עמוד שס"ג]; (ב) שיתן י"ד קרן ורבית אסור. לכיון שקיבל מיד הישראל נראה כמותן רבית לגוי בשלימותה, כן כתב הטור [עמוד שט"ט]. והעיקר בזה דלן שלמות לגוי הן גוי לישראל הן להיפך;

סימן קסח'קסט כמה דיני רבית הנעשית באמצעות הגוי.

ובו כ"ז סעיפים:

א ישראל שלוח מעות מגוי ברבית וביקש להחזירם לו ואמר לו חבירו תנם לי (א) ואני אעלה (ב) [ט"ו] כדרך שאתה מעלה לו ב' אסור (ב) ואפילו כתב ישראל שני שטר בשמו לגוי ונתן משכונות וגם נתן הרבית לגוי אסור: [הגה] (א) וכל מה שנתן לגוי מפקדן מישראל ראשון דהוי רבית קלוזה: ד' והוא הרין אם הישראל היה חייב מעות ג' (ב) בלא רבית יש לו רין זה ו' ואפילו העמידו אצל הגוי (ד) ואמר לו הגוי תנם לישראל זה והפטר ואני אתנה עמו (ב) שיתן לי קרן ורבית ד' (א) אסור:

רבית קלוזה, טור [סס]; ג ב"א רבית. כיון דבשעה שנתן המעות למצירו היה אמריות המעות עליו הוי לגמרי כאלו הלוה לו מעותיו, שם [ש"ת הר"ש כלל קסו סימן יג]; ד אסור. לכיון דקבל מיד ישראל נראה כמותן רבית לעובד כוכבים בשלימותו, טור [עמוד שט"ט]. ומשמע דבכחאי גוונא לא הוי רבית קלוזה, וכן כתבו הדרישה [א"ת א' וכו' [עמוד שט"ט]. ודוקא בילאו מידו דרך הלוואה, אבל דרך פקדון שרי כדלקמן סעיף ג' בה"ה:

ערך להם מ"הריק"ש

פסח'קסט סעיף א' ש' י"ז ד"ה בו'. לכיון דבשכר שטר ההלוואה נותן לגוי הרבית על פי המלוה הוי רבית קלוזה:

ביאור הג"ה

[3] ואם התנה בו'. כמו שכתוב לקמן סימן קע"ז סעיף ג', ע"ש:
 קסח'קסט [א] [כ"ח] ואני אעלה לו [כ"ח] וגם נתן בו' והוא הרין אם בו'.
 תוספות שם [בכא פנינא ט"א, ב] ד"ה מצאנו בו' והרא"ש [שם פ"ה סימן ג; ש"ת ללא קח סימן יג] ופוסקים, ובכ"ח לעיל סימן ק"ם סעיף י"ד [ו"ס כ"ח]; [ב] ואפילו כתב בו' ונתן בו'. תשובת הרא"ש [שם], ומרוכחת

באר היטב
 (ב) התנה. ובפרישה כתב דלפילו לא התנה בתמלה סגי בשכר כל שהוא, ולא דמי לעסקא לקמן ריש סימן קע"ז דנותן לו שכרו כפועל בעל, דהתם הוא עוסק בחזי שלו ושל המלוה ביתר, מה שאין כן הכא דכשעוסק אין כאן הלוואה כלל אלא שהוא כמו רבית מוקדמת ומאוחרת, ומשום הכי אפילו בלא תנאי סגי בכל שהוא, ע"ל [ש"ך ס"ק ג]. ובדרישה כתב דנראה דלא התנה עמו בתמלה ונותן לו שכר מה כדי שקיבל עליו המתעסק האחריות שפיר דמי, דומיא דמתנה עליו בשכר עמלו בדבר מועט, ודומה למתנה עם שומר חנם להיות כשאלו מחו"מ סימן ר"א, ע"ל. וה"ל חולק עליו, וכתב דהא עיקר היתר בין זה הוא מתנת שבעה שמויות מנה הוא עדיין פקדון בידו ולא הלוואה, ואם יקבל עליו האחריות גם בעת היא יהיה המעות בלוואה בידו ורבית גמור יש כאן, ומה יועיל מה שנותן מלוה ללוה שטר על שקיבל עליו האחריות, דזה דומה למי שנותן ללוה אהי מתנה שלוחה ממנו מעות ברבית, הכא נמי ממש כן הוא. על כן אין להשיג בהיתר זה, ועיין לקמן סימן קע"ז סעיף ו' ובסימן קע"ב סעיף ג'. וכתב עוד בענין היתר שמתנה המלוה שלא יהא הלוה נאמן על הפסד הקרן כי אם על פי שני עדים ששרים, היינו דוקא שהעדים הללו יש להם ידיעה קלה בעסק זה של הלוה, מה שאין כן בלוואה שמתרש עדים שאינם יודעים מן המשא ומתן כלל ועודכן כן כדי שלא יוכלו להעיד על ההפסד, זה דלא אסור גמור הוא דהוי קרוב לשכר ומסוק לגמרי מההפסד. וכתב הלבוש למאז תקנה למליץ בשערות שיכתוב לו שחייב הלוה למלוה סמורה שיש לו עכשיו בביתו, ומוכנה לו בוויל שיעמידנה למלוה בזמן פלוני, ואם יעבור על זה חייב לשלם לו כך הרבה אפילו כפל ממה שנתן לו, שזה היתר גמור, והוא שרע שהלמת כן הוא שיש ללוה אותה הסמורה בביתו בלאותו פעם, ויקנה לו הסמורה בקנין מיד ששעה על המוב, ע"ל, והוא מנדבי הש"ע בסיומן קע"ז סעיף י"ט, ונראה לי בדור שאין להיתר זה מקום רק אם לא אמר לו המלה

אוצר מפרשים

קסח'קסט א (ש"ע בע"ה א) אסור. עיין תשובת עדות ביהוסף [תי"א] סימן ב' וגי' הרבה הלוקי דיונים, ועיין בתשובת משפטים ישרים [תי"א] (ס"ד) [סימן כח];
 ב (שם) והוא הרין אם הישראל היה חייב בעות בלא רבית וכו'. הטעם, וכיון דבשעה שנתן המעות לחבירו היה אחריות המעות עליו לגמרי, הוי כאלו הלוה לו מעותיו. כן כתב הטור ורש"י. ובי' עמוד ששע דבור ראשון. ומשמע שאם היה

טור שלחן ערוך השלם - רבית טור שלחן ערוך השלם עמוד מס 302 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שלחן ערוך יו"ד סימן קסח-קסט סעיף א'
 ישראל שלוח מעות מעובד כוכבים ברבית, אסור לו להלוותם לישראל אחר ברבית, אפילו כתב שטר בין הישראל השני לעכו"ם וגם נותן את הרבית לעכו"ם. ואם עשה כן הוי רבית קצוצה ומוציאין מישראל הראשון את כל הרבית שנתן השני לעכו"ם.

דישראל הערב לא עבר ולא מידי, אלא דאילו פרע לנכרי המלוה והדר שקיל מישראל הלוה קא עבר מהשתא משום דהשתא שקיל ריביתא, ומיהו מצאתי מקצת נוסחאות דכתיב בהו אשתכח דישאל קא שקיל ריביתא, ומכל מקום לא ניחא לי דאם כן אף כשקבל לדון בדיני ישראל אמאי שרי דהא אי לא משכח לאתפרעא מלוה חוזר הוא על הערב וחוזר הערב ונוטל מן הלוה, נמצא דישאל קא שקיל ריביתא, מאי קאמרת סוף סוף לא על הערב נתרבה אלא על הלוה, וכשהערב פורע וחוזר וגובה מן הלוה אינו כנוטל ממנו ריבית אלא מה שנתרבה עליו ופרע מחמתו לנכרי המלוה, והלכך בקבלן נמי לא על הקבלן מתרבה אלא על הלוה אלא שיש לו רשות לגבות בין מזה בין מזה, וכשגובה מקבלן וחוזר קבלן וגובה מן הלוה, מה שנתרבה עליו ופרע מחמתו הוא שחוזר וגובה מן הלוה, ועוד דאם כן קבלן עובר בכל האוין כמלוה ולוה ועדים ואין לך עובר בכלן חוץ ממנו, ואם איתא אביי דמחלק לאוין לכולהו בשילהי פרקין ואמר מלוה עובר בכלן כלומר חוץ מבל תשיך ולוה עובר משום כל תשיך ערב ועדים אינן עוברים אלא משום לא תשימון עליו נשך, אם כן לימא וערב קבלן עובר בכלן ואף אלאו דבל תשיך ולאחיך לא תשיך.

אלא ודאי משמע דאין לך ערב שעובר אלא על לא תשימון עליו נשך, ואע"ג דמשמע לכאורה בריש פרקין (ט"ב א') בברייתא דרבי נחמיה ורבי אלעזר בן יעקב פוטרים את המלוה ואת הערב דאף הערב עובר משום כל תקח מאתו נשך ותרבית, מדאיתנין לאוקמי הא דרבי יוחנן דאמר אף ריבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין כתנאי דתניא רבי נחמיה ורבי אלעזר בן יעקב פוטרים את המלוה ואת הערב מפני שיש בהם קום עשה מאי קום עשה לאו דאמרינן להו קומו אהדורו, אלמא אף ערב לדידיה בקום אהדר ומאי ערב ערב קבלן דאילו ערב דעלמא אינו כנוטל ריבית ולא עבר אלא אלאו דשימה, לא קשיא, דדילמא מאן דסבירא ליה כרבי יוחנן הוא דסבירא ליה הכי, אבל אנן הא דחינן לה התם לא מאי קום עשה לקרועי שטרא וקא משמע לך דשומא מילתא היא כדאיתא התם.

אלא מסתברא לי דאין ערב ואפילו ערב קבלן עוברים אלא בלאו דשימה לפי שאין הריבית מתרבה עליו אלא על הלוה, וערב הנכרי ערב שלוף דוין הוא ויכול הלוה לדחות את המלוה אצל הערב ואומר לו כלום הלוייתי אלא על הערב הרי הערב

בה דברים ואמר והני מילי בתלמידי חכמים ולא גמרי ממעשיו, וזה תימה דאי כרבי חייא אפילו לעם הארץ שרי בכדי חייו ואילו לרבינא דמוקי בצורבא מרבנן דאינו לומר ממעשיו אפילו טובא נמי, ודוחק הוא לומר שישבור הרב ז"ל דרבינא מוסיף הוא על דברי רבי חייא ולומר דבכדי חייו לא נצרכה אלא לצורבא מרבנן, ומכל מקום נראה לי שהם ז"ל כולם נסמכים בדבר זה שאסור לעם הארץ להלוות לנכרי ביתר מכדי חייו, והוא מה שאמרו במסכת מכות (כ"ד א') כספו לא נתן בנשך אפילו בריבית דגוי אלמא מיסר אסיר וכלישנא קמא דרב נחמן.

והרמב"ן ז"ל כתב נקיטנא כתרי לישני דרבי חייא ורבינא לקולא ובכדי חייו מותר לכל אדם ותלמידי חכמים מותרים אפילו להעשיר דלית לן למימר דפליגי, וכל כי האי גוונא איסורא דרבנן הוא ולקולא נקיטנן וכל המחמיר* תבא עליו ברכה, עד כאן, ועכשיו עשו כל אדם עצמן כתלמידי חכמים ושמעתי בשם רש"י ז"ל מפני שרבו מסים וארנוניות ואין שיעור לכדי חייו.

דף ע"א ע"ב. אלא ערב לנכרי. כלומר כשלוה ישראל מנכרי וישאל נעשה לו ערב, ואקשינן סוף סוף כיון דגוי בתו ערב אזיל אשתכח דישאל קא מוזיף בריביתא, כלומר כיון שהם יכולים לתבוע הערב תחילה אף על פי שהוא מוצא נכסים אצל הלוה נמצא דישאל הערב כשפורע לנכרי המלוה וחוזר וגובה הריבית מישראל הלוה הרי הוא כאילו הוא הלוה לישראל חבירו בריבית, ואוקימנא כגון שקבל עליו נכרי המלוה לדון בדיני ישראל שלא לתבוע את הערב עד שיתבע את הלוה תחילה כדיננו, כן פירש רש"י ז"ל וכן פירשו המפרשים שראיתי, ונמצא לפי פירושם דכל שנעשה הישראל קבלן לנכרי המלוה אסור, ועכשיו דיניהם של גוים ללכת אחר מי שירצו ואפילו הכי לא נמנעו ישראל בכל מקומות אלו מהיות ישראל לזה מנכרי וישאל חבירו נעשה לו ערב ואף על פי שאינו מקבל הנכרי לדון בדיני ישראל, ולא ראיתי לאחד מן הגדולים שמיחה בדבר.

ועוד קשיא לי דאי כדברי המפרשים היכי קאמר דאשתכח דישאל קא מוזיף בריביתא דלא הוה ליה למימר אלא דישאל קא שקיל ריביתא, דאילו אזל נכרי מנפשיה ואתפרע מן הלוה נמצא

* בחידושי הרמב"ן שלפנינו כתוב וכל המחמיר עליו הראיה.

Rashi, and several other Rishonim, rule that an "arev kablan" arrangement, wherein the lender may choose to collect from the lender or the guarantor, is forbidden between a Jew and non-Jew. The Rashba disagrees, claiming that the prohibition applies only to a situation of "arev shlof-dotz", where the non-Jewish lender's recourse rests exclusively with the guarantor. Everyone agrees, however, that where he is restricted to demanding payment from the borrower first ["arev stam"], that a Jew may be a guarantor.

חידושי הרשב"א ב"מ דף ע"א:

דעת רש"י ושאר הראשונים היא שהאיסור להיות ערב לישראל הלוה מעכו"ם הוא אפילו ב"ערב קבלן", דהיינו שהעכו"ם יכול לתבוע מאיזה מהם שירצה. והרשב"א פליג ומתיר כה"ג, ולדעתו אסור רק ב"ערב שלוף-דוין", דהיינו שהעכו"ם אינו יכול לתבוע את הלוה כלל רק את הערב. ולכו"ע מותר לישראל להיות "ערב סתם", דהיינו שהתנו שהעכו"ם אינו יכול לתבוע מהערב אלא כ"לא מצא נכסים להלוה.

לפניך והרי הוא כערב שלנו שנשא ונתן ביד דנפטר לזה מיניה דמלוה, והכי משמע בשילהי גט פשוט דערב דידהו ערב שלוף דוץ הוא דתנן התם (ב"ב קע"ג א') המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב וקא סלקא דעתין דלא יפרע מן הערב כלל קאמר, ואיבעיא להו בגמרא מאי טעמא ואמרין רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו גברא אשלמת לי גברא אשלמא לך ואתקיף לה רב נחמן האי דינא דפרסאי הוא, ואקשינן אדרבה דינא דפרסאי בתר ערבא אזלי כלומר בהיפך הדין שאמרת שלא יפרע מן הלזה כלל אלא בתר ערבא קא אזלי דאמר ליה גברא אשלמית לך, ולפיכך משתכח דישאל קא מוזיף בריבייתא דהוא ניהו לזה מזה ומלוה לזה, והלכך עד שיקבל עליו הנכרי לזון בדיני ישראל אסור.

ואם תאמר אם כן כל שישאל לזה מן הנכרי וישאל חבירו נעשה לו ערב, מאי קאמר שקבל עליו הנכרי לזון בדיני ישראל דמשמע שהנכרי מותר על דינו, אדרבה הא טבא ליה דאי בעי אזיל בתר לזה ואי בעי אזיל בתר ערבא, ובשקבל עליו ישראל הלזה קיימא מילתא, לא היא דאע"ג דקבל עליו ישראל הלזה שלא לדחותו אצל הערב, אם לא קבל עליו הנכרי דינו הוא שתזור על הערב בלחוד, ואפילו בא לזה לפרעו אין מקבל ממנו אם ירצה, ונפקא ליה מינה אם יש עידית לערב ואין ללוה אלא זיבורית דבדיננו אם רצה לזה לפרעו זיבורית שלו אינו יכול לחזור על הערב אפילו בערב קבלן כדמוכח בהדיא בגיטין ריש פרק הנזקין (מ"ג ב') וכמו שכתבתי שם, ואילו בדיניהם אינו חוזר אלא על עידית דערב דאמר ליה ללוה אין לי עסק אלא עם הערב, ועכשו ויתר על דינו כשקיבל לזון בדיני ישראל.

גם מדברי הראב"ד נראה כן דערב שלהן ערב שלוף דוץ הוא וזה לשונו שכתב כאן אבל אתה נעשה לו ערב אוקימנא כשנעשה לו ערב לנכרי וכשקבל עליו הנכרי לזון בדיני ישראל שלא ילך אחר הערב עד שיתבע את ישראל הלזה, וכל שכן אם המלוה ישראל שהלוה לנכרי בריבית שאין ישראל אחר רשאי להיות לו ערב אלא אם כן התנה הנכרי שלא ידחה אותו אצל הערב כל זמן שיהיה בידו לפרוע, עד כאן לשון הרב ז"ל, ואף על פי שהרב ז"ל נראה שסובר דכל שיכול ללכת אחר הערב כקבלן אסור כמו שנכתוב בסמוך.

תוספתא (פ"ה) ישראל שלוה מנכרי ונכרי שלוה מישראל ישראל נעשה לו ערב ואינו חושש משום

ריבית, מכאן מוכח דישאל המלוה לנכרי בריבית מותר לישראל ליעשות ערב מחמת הנכרי, וכן משמע גמי מדגרסינן בירושלמי בכתובות פרק הכותב (פ"ט ה"ח) גבי הנפרעת שלא בפניו ונפרעין מן האדם שלא בפניו אמר ר' אבין תפתר כשריבית אוכלת בהן, ובית דין גובין ריבית, תפתר כשערב לו מן הנכרי כלומר שערב לו בשביל נכרי שלוה ממנו, וכן כתב הראב"ד ז"ל וכמו שכתבתי למעלה בסמוך, והוא שקבל עליו הנכרי הלזה שלא לדחותו אצל הערב, וכתב עוד הרב ז"ל ואע"ג דמחזיא מילתא דהכא אע"ג דקביל עליה הכי אסור משום דכי לית ליה לנכרי סוף סוף בתר ערבא אזיל וקא שקיל מיניה ריבית, אפילו הכי אי קביל עליה מותר דהכי אשכחן בתוספתא, והאידנא קא חזינא דדינא דנכרים נמי הכי דייני דכי משכחת ליה ללוה לאפרועי מיניה לא שקלי מערבא הלכך כמי שקבל עליו לזון בדיני ישראל הוי ומותר, עד כאן לשון הרב ז"ל, ומכאן נראה שהוא ז"ל מפרש דכל שיכול ללכת אחר הערב תחילה כקבלן אסור וכמו שכתבתי למעלה, וכבר כתבתי מה שנראה לי, וכן הורגלו במקומות האלו לעשות ערבות לנכרי מחמת ישראל הלזה ואף על פי שהנכרים הללו גובים ממי שירצו תחילה ומפרשין כן בשטרותיהם ליפרע ממי שירצה תחילה.

ומצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור. אעלה לך לאו דוקא אלא אפילו אמר ואני אעלה לו אסור, אלא ואני אעלה לך אעלה תחתך קאמר, אי נמי משום סיפא דקתני ואני אעלה לך תנא נמי הכא אעלה לך.

בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא כי העמידו אצל נכרי מאי הוי והא אין שליחות לנכרי. קשה לי סיפא מאי חומרא מדינא נמי אסור דכיון שהעמידו אצל ישראל ואמר לו ישראל לנכרי תנם לישראל חברי, או שאמר ישראל לישראל חבירו קבלם לי, זכה לו ישראל חבירו, ואע"ג דאין שליחות לנכרי מי גרע ממגביה מציאה לחבירו למאן דאמר (לעיל י"א) קנה חבירו, והכא לכולי עלמא זכה לו כיון דאיכא דעת אחרת מקנה, ולא היא דכיון דנכרי אינו בתורת שליחות אינו בתורת זכיה כלל דאין אדם זוכה לו ולא זוכה לאחרים בשלו, והלכך ישראל שני לא זכה לראשון כלל וכשהוא נותן לו אפילו קרן מתנה בעלמא הוא דקא יהיב ליה, והלכך אפילו העמידו אצל ישראל אינו אלא לחומרא בעלמא, אבל רישא מדינא אסור דהא לא זכה לו ישראל לנכרי

לשני זכות לו במטותיו שפיר מני למטותיו שליח, אבל כיון שלא עשה כפירוש אמרינן דלין זה זכות להמלוה דניחא דזכיין לאדם שלא בפניו כיון דכשהוא ביד העו"ג מני לקבל ריבית ואפילו כי לוח ישראל מיניה, אבל כי זכה המלוה במטות שוב כי שקיל הלוה מיד ישראל קא שקיל ואסור למיבד ריבית, והכא חזינא דדעתו דריבית, וא"כ לא הו"י כאן זכיה כלל, אבל כיון שאסרו חכמים ואמרו יש שליחות לחומרין ואסור לקבל ריבית מיד ישראל הלוה א"כ על הריבית אינו גפ"מ שכל"ז אינו רשאי ליקח, ועל הקרן שפיר אמרינן דזוכה לו שלא מדעתו, ושוב כיון שזכה במטות הו"י אמרינן דמטות ישראל קא שקיל ועבורם יהיב ריבית לעו"ג א"כ הו"י ריבית קאולה ולכן שפיר פסק רבינו דריבית קאולה הו"י וזכה א"כ כל מה שהקשו עליו ודוק:

והנה, בגמרא התן סבר רב אשי למימר דכי אמרינן אין שליחות לעו"ג ה"מ בתרומה, פירושו לדעמי לאו דוקא בתרומה לבר רק בכל עניני הרב והמטות משום שהעו"ג אינו בן דם ובר מלוה לכן אין שליחות לעו"ג, אבל בזכיות מטות שזה עסק ומשאו ומתן דהא בני דמיא וישנם בדינים ובקנינין הו"י שליח, ופר"ך דכל עיקר מה דמוטיל מעשה השליחות ילפינן גם בחזון מתרומה ולפ"ז ל"ל כמו בתרומה דעו"ג לאו בני שליחות כינהו, אבל למה דמסיק דשליחות מדרבנן למיסר לחומרין כדפי' רש"י, ודאי חוקה רק דמיא דמתן ומשאו ומתן וקנינים המתירו חכמים משום שליחות, אבל במידי דמלוה ודמ' כמו לחסום ע"י עו"ג או לעשות מלאכה בשבת או להקריף ע"י עו"ג ודאי דלין שליח דבמטות דמלוה ואיסורים לא שייך שיחשבו חכמים אומן לשליח רק משום אמירה שבו דאיסור זה על קרקפתא דישאל רמיא בשבת ובעי' גם כשאר איסורים בפרק הפועלים ופשוט, ומיושב צוה מה שנתקשה צוה בשו"ת פני יהושע חלק י"ד סימן ג' יעו"ש ודוק:

הלכה ה ועו"ג שהלוה את ישראל בריבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב:

ליתר עיון

ראה מש"כ מהמ"ג בשם הרשב"א והוא בשו"ת המיוחסות ס' רכ"ד. והנה מבואר מדבריו לשיטת רש"י דערב סתם כיון דהוא תובע הלוה תהלה ואם אין ללוה אויל בטר ערבא, הו"י כאילו פורע חוב של הלוה וגובה אח"י הקרן והריבית מן הלוה עבור שפרע בשבילו ולא שייך דשקיל אגר נטר דלוה לא אמתייב ליה מידי ולא יזיף מיניה רק דמה שפרע בשבילו הוא נוטל, לכן בעו"ג מוהר בכה"ג שקיבל בדיני ישראל, אבל בקבלן כיון דממי שירנה יפרע א"כ תובע את הקבלן עבור חיוב עולמו והו"י כמו קלוה בעולמו ויהיב אגר נטר עבור מה שהלוה, וכי שקיל אחרי זה ריבית מן הלוה הו"י כאילו הלוה הוא ללוה ואיזו שקיל ריביתא, וזה דוקא אם נפרע מן הקבלן אבל כי נפרע מן הלוה הלא גובה עבור חוב הלוה עולמו, ואשתכח דקבלן אינו עובר רק משום כל תשימון וכן כתב רבינו, שכיון שצדיניהם שחובע הערב תהלה נמלא הערב תובע את ישראל בריבית שהערב חייב בה לעו"ג, הרי דפול התביעה פירש, אבל אם יתבע העו"ג להלוה ויגבה ממנו הקרן עם הריבית, הו"י אשתכח דקא הבע ללוה מחמת חוב עולמו דהא ממי שירנה יפרע ושניהן שזין בחיוב ולא שייך לומר דאיזו פרע עבור חוב של הערב אם לא בערב דשקיל ודון דלף אם גובה מן הלוה ג"כ חזינא דפרע ריבית לערב, דבשעת הלוואה הו"י כחולן דהערב מלוה מהעו"ג ואיזו מלוה לישראל לתור, ומטעם זה השיג בשו"ת רמב"ן על שיטה זו דקבלן אסור, דאם כן איך אמר איזו נהי דקא חזיף ליה בריביתא, סו"ל לומר איזו השקיל כו' דבכה הפרטון הו"י ההלוואה דהו"י חזינא כאילו איזו פרע עבור חיובו ואיזו הוא שקלוה להלוה, וזה לפי גירסתו שמה:

ולפי הא דפירשו רבנן בחוספות דף ס"ב ד"ה לא אחי קום עשה כו' וי"ל כו' אבל הכא שהערב קיבל ריבית מן

הלוה ונתנו למלוה לכך חייב גם משום כל הקה ודאי אינו בערב סתם כהמ"ג, א"כ קשה הא עובר משום כל משיך דהו"י כאילו הוא הלוה ונתן למלוה הריבית וא"כ הא לוקה דהו"י כלוה שנתן ריבית וכן הקשה רמב"ן שם. עוד לר"ך דקרוק לשון חוספות שהערב קיבל ריבית כו' לימא שהמלוה גבה הקרן והריבית מן הערב והערב מן הלוה וכבר עמדו צוה. והנראה דמשו"א לא פירשו כן, וא"כ קשה הא עובר משום כל משיך כמו לוח, ולכן פירשו שלקח ריבית מיד הלוה ונתן למלוה בתורת שליחות והקרן גבה מן הערב וחזר הערב וגבה מן הלוה, דבכה"ג אשתכח דהמלוה גבה מן הערב, הרי דחזינא דהלוה הקרן את הערב ואיזו חייב ליתן ריביתא אגר נטר ומאן יהיב בשבילו פלוני [הוא הלוה בשמו], אבל לגבי ריבית שקיבל הערב יהא כאחר הלא כבר פירשו בחוספות (דף ק"ו) ד"ה לפסק סלמות דאם נתן מלאה וזוילא שיתן לפלוני הקרן והריבית אסור, א"כ הו"י כאילו הלוה הערב להלוה ואמר אליו דיתן ריבית לפלוני דהו"י ריבית גמור ועבר משום אל תקח מאתי נשך דהו"י משם מלוה מנה לאדם שיתן ריבית לפלוני והו"י כאילו מקבל המלוה בעצמו, אבל משום מה דאיזו לוח ממי שהלוה ופלוני הוא הלוה בשמו נתן עבדו ריבית למלוה דאיזו הערב לא הו"י רק שליח ומעשה קוף עבדו, זה שרי, דלא אהריה תורה ואלא ריבית רבאה מלוה למלוה וכמו דאמר בדרב ס"ט שרי כו' הילך ד' וזו וזאושן לפלוני וזו כו', ואין לחוש דהו"י כאומר הלוי מנה ופלוני יתן מה שמגיע ממנו אלי, יתן אלך, דרק בתורת שליחות גובה הריבית ממנו וכי נתן הריבית הלוה להמלוה יהיב עבור מה שהתחייב בשעת ההלוואה ליתן למלוה ריבית דממי שירנה יגבה, א"כ הו"י כחייב בעת ההלוואה ריבית אף אם יגבה הקרן מן הערב ואשתכח דנתחייב לשלם ריבית עבור מה שמלוה לערב, דע"י גביה חזינא כאילו לוח הערב מן המלוה והדר איזו חזיף לדריה, אבל לא מניח לחשוב דהו"י כאילו נתחייב לערב ריבית כיון דממי שירנה יפרע בין הקרן והריבית בין הריבית לחוד אשתכח דהו"י כאילו נתחייב ליתן ריבית עבור מה שהלוה לערב, לכן פירשו דרק דמשום דהו"י כמו שהלוה להלוה ואיזו קא מלוה ליה השתא דפרע קרנא מנה והתן לפלוני ריבית דזה הו"י ריבית גמור, דלף שנתחייב לתת לפלוני לבדו אשתכח דהו"י כאילו אחי ליד מלוה, וכיון דאיזו שקיל בידים ריביתא וגלי אדעתיה במעשה דליה דניחא ליה דהלוה יתן ריבית לפלוני עבור הקרן שהלוה הערב להלוה הו"י לאו דאל תקח במעשה ולקי על זה כמו שפירשו חוספות בע"ז (דף סד) ד"ה רע"ק דזה מוקרי לאו שיש צו מעשה, ועיין חו"ס שבועות (דף ד) ד"ה אבל אוכל כו' דרוק ליה, וזו כוונה עמוקה בדברי חוספות הקברים צוה:

הלכה ו וגובה הישראל במנו אחר שנתגייר כל מעות הריבית וכו':

דנה הרא"ש פסק דלף ע"פ שהוא נגד דבר מורה שגובה הריבית שגלה אחר שנתגייר דרבנן עקרו דברי מורה, ורבינו סובר לקמן דכל שלא קאן בעת נתינה הו"י דרבנן כמו שפסק בשם רבותיו בפרק ו' הלכה ג', ואפ"ה פסק דליין גובה הריבית שגלה אחר שנתגייר. ובאמת יש להבין איך שייך להחיר ליקח הריבית שגולה אחר שנתגייר דלין יאמרו דבשביל הריבית נתגייר, הלא כיון דנפסקו דאסור ליקח ריבית הלא יכול לתבוע ממנו המעוט ולומר דלא הלויתי לך המעוט רק באופן שמתן לי ריבית, אבל עתה שאסור אתה ליתן ריבית אזי כחור לי מעוטו דשל אופן זה לא הלויתי לך, ודומחמו כהב רבינו לקמן פרק ח' או יחזיר ממכרו שכיון שאינו נוהג ק"כ יכול לבטל ממכר יעיון בלח"מ, ואיך יאמרו דבשביל הריבית נתגייר כיון דרשאי המלוה לחזור ולתבע מעותיו, ולכן אפשר דאעפ"י דהקצ"ה היתה בעודו עו"ג ולשיטת רבינו הו"י דרבנן כל שאינו בשעת ההלוואה אין להחיר ליקח הריבית דלא שייך שמה

אור שמח - הפלאה, זרעים, עבודה, קרבנות, טהרה, ניקיון, קנין, משפטים, שופטים כהן, מאיר שמחה בן שמשון קלונימוס עמוד מס 394 הודפ

יתר עיון: אור שמח הלכות מלוה פ"ה ה"ה האור שמח מבאר את שיטת רש"י שערב קבלן דינו כמלוה ללוה, דכיון שהעכו"ם יכול לתבוע את הערב תחילה, אם יעשה כן הרי בהכרח אין זה מחמת חוב הלוה אלא מתגלה למפרע שה"ע ערב ה"י הלוה, וכאילו חזר והלוה לשני ברבית.

Further Iyun: The Ohr Sameach explains Rashi's opinion that an arev kablani is viewed as a lender: in the event that the non-Jew collects from the guarantor before approaching the borrower, he is clearly demonstrating that he had originally lent the money to the guarantor. Should the guarantor then collect the debt from the borrower, it would be in the role of a lender to a borrower.

מט. צ"י [עמוד ח"ב ד"ה מש"כ] ממש"כ הר"א"ש [כלל 5 סימן ט] שכתב הטור ח"ו צ"י ע"ג [עמוד תעב]. שזה שמענו ביד גוי אינו לא ליה ולא ערב ואכל מי שימנא הלוה משכנו יפדנו [ש"י"ה הרשב"א ח"ג סימן 15]:

ג. תשובת הרשב"א [שם סימן מט], וכתב שכל הכאי גוונא ראוון נעשה שלוחו של שמעון להוליך מעות אלו לגוי ולהלוות לו צדיות, והוי כאילו משכנו הגוי צעמנו:

קע א. מסקנת הגמרא צבא מליעא דף ע"א (ע"א) [ע"ב 3]:

ציונים לרמ"א
עב ציונים מהשי"ך
ע"י סעיף יח בהגה; סעיף כ בהגה;
ע"א* סעיף ט; סעיף י"א יב:

הגהות והערות
[ע"א] מוקן ע"פ כמ"י:
[ע"ב] כוננו לתקן, דברוב הדפוסים ממהדורת אמ"ד תע"א הנוסח "ס"ק פ"א":
[ע"ג] כ"ה ממהדורת אמ"ד מכ"צ (באר הגולה). צדפ"ר של ציבורי מיליס ויניאסיה של"ד כתוב כאן "פירש הערוך [עך רהן] שמשכנו בלשון ישמעאל הן":

פא נשבע ונוטל. כתב הקמ"ע צח"מ שם [סימן פג] ס"ק ל"ג [לך] דדוקא הכא שמודה שיש בו רבית אלא שאומר צהיתר נעשה נשבע ונוטל בנקיטת חפץ כדין כל נשבע צשטר ונוטל, אצל אס המלוה עומד צשטרו ¹⁰ ואומר לא היו דברים מעולם שאין בו רבית כלל אינו צריך לישבע קודם שיתן המעות בנקיטת חפץ, אלא משלם ואחר כך יתבענו וישבע היסת, וכן כתב הצ"ח שם [עמוד עט ד"ה ומיהו], וצ"ק סימן זה [עמוד תכ"ח] דבר ראשון ערצב הדברים וסתר דברי עלמו צבח"מ שם, ע"ש. ומכל מקום צ"ע, דדין זה שכתב הר"צ נשבע ונוטל נרשם בכל ספרי השו"ע [ציונים לרמ"א אות טט] סדרת הצ"י ממשמעות המרדכי, וכן כתוב בדרכי משה [אות לזן וז"ל], כתב צ"י ואם צא להוציא מן הלוה והלוה אומר שהוא רבית אס המלוה מוחזק כגון שיש לו משכון או שטר המלוה נשבע ונוטל כו', עכ"ל, וצ"י [עמוד ח"ב ד"ה ראובן] כתב להדיא איפכא לדעת המרדכי [שם] דצ"ש לו משכון או שטר נוטל צלא צעוה כשטוען

ערך צח"מ למהריק"ש
[פ"א] סעיף כו משכנו כו'. ושהאחריות יהיה על המשכון, וכנודר לעיל סעיף י"ד. ועיין ש"ך [סי"ק פג]: [פ"ב] [סעיף כו ראובן] כו'. עיין לעיל סעיף י"ג:
פרק איהו נשך, עכ"ל מהריק"ש [עך להס סעיף א]. ובתשובת כרס שלמה (י"ד סימן י') כתב דבתשובת צדק משפט צדק (חלק ב) סימן ע"ח [הש"ג]. הביא מולקיס צוה:

באר היטב
[נט] המצוה. ולא דמי לדלעיל סוף סימן קס"ז דהתם ליכא למימר לא צדיק היתרא וכו', דהכא איכא צודאי איסור, אצל התם לא סליק אדעמיה שיקרו התמים כדי שידקדק שיהיה לו תמים בשעת ההלוואה, [ש"ך ס"ק פג]. וכתב הקמ"ע צח"מ סימן פ"ב ס"ק ל"ג [לך] דדוקא הכא שמודה שיש בו רבית אלא שאומר צהיתר נעשה נשבע ונוטל בנקיטת חפץ כדין כל נשבע צשטר ונוטל, אצל אס המלוה עומד צשטרו ואומר לא היו דברים מעולם שאין בו רבית כלל אינו צריך לישבע קודם שיתן המעות בנקיטת חפץ, אלא משלם ואחר כך יתבענו וישבע היסת. ועיין בתשובת צנימין סימן ס"ז מדיינים השייכים לכאן, עכ"ל הש"ך [ס"ק פא]. וצ"י [ס"ק לז] כתב שהרמ"א הכריע כן מדעמו צשטטר נשבע ונוטל, עכ"ל (ובנקודות הכסף ס"ק י השיג עליו, ע"ש):
[ס] מותר. כתב הש"ך [ס"ק פג] נראה לי דמיירי בענין שהעובד כוכבים סומך על המשכון לצד, שהוא טוב, או שאומר לעובד כוכבים איני משתעבד לך כלל אלא יהא אחריותך על המשכון לצד, הא לאו הכי לא עדיף מאליו נתן משכון להשינוי אצל עובד כוכבים צרבית לאסור:

יש שטר ציד (נט) המלוה פ"א נשבע ונוטל ועיין לעיל סימן ק"ס * ולקמן סימן קע"ז ע"א*:
כו מט [פ"ב] משכון שביר ישראל מישראל חבירו ואמר לו הלוה לך ומשכנו לגוי ברבית ועלי לפרוע קרן ורבית פ"ב (ס) מותר:
כז [פ"ב] ראובן הרהין (פירוש משכ"ן) משכונות של גוי אצל שמעון ולימים תבע שמעון את ראובן שיפרה אותם משכונות פ"ג אין ראובן חייב לפרות המשכונות אבל חייב הוא להעמיד את שמעון אצל הגוי:

סימון קע
שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוח מן הגוי ברבית. וכו' ב' סעיפים:

א א"א ישראל שלוח מעות א מגוי ברבית ב"א אסור לישראל אחר להיות לו ערב שביון [שם] דצ"ש לו משכון או שטר נוטל צלא צעוה כשטוען

ערך צח"מ למהריק"ש
[פ"א] סעיף כו [מותר]. ועיין לעיל דין (ח) [ח"י] [ח"י] אפוטרופוס הממונה על עסקי אדם אחד או אפוטרופוס של יתומים יש להסתפק אם מותר ללוות צרבית מגוי לזכך הנכסים ולפרוע מהם הרבית, משום דידו כיד צעל הנכסים והוי ליה ללוה צעל הנכסים לעצמו, ומכל מקום המנהג פשוט להמיר: [פ"א] סעיף כו אסור לקנות מקלט המזב מהיודים לזכך הקהל ולכנות להס רבית העולה על אמו סך, דהוי כלוין מהס, ורבית קלוזה הוא:
קע [סעיף א] ערב כו'. אס זקף הגוי אס הרבית צמלוה על ישראל מותר לישראל אחר להיות ערב אחר זקופה אפילו צעב סלוף דוק, דיון זקופו משבו כקדן ואין כאן רבית כלל, כן נראה לי מוספוס, וכן כתב לשון רי"א"ז על ההלכות פרק איהו נשך [שלטי הגבורים צבא מליעא מג, א סוף אות א]:

הגהות רעק"א
קע (א) (ש"י"ש פ"א) פגוי ברבית. אס זקף העובד כוכבים המלוה את הרבית על ישראל מותר לישראל אחר להיות ערב אחר כך ערב אפילו סלוף דוק, דיון זקופה הוי כקדן ואין כאן רבית כלל, כן נראה לי ממשמעות הפוסקים, וכן כתב רי"א"ז [פ"א] סעיף כו משכנו כו'. ושהאחריות יהיה על המשכון, וכנודר לעיל סעיף י"ד. ועיין ש"ך [סי"ק פג]: [פ"ב] [סעיף כו ראובן] כו'. עיין לעיל סעיף י"ג:
פרק איהו נשך, עכ"ל מהריק"ש [עך להס סעיף א]. ובתשובת כרס שלמה (י"ד סימן י') כתב דבתשובת צדק משפט צדק (חלק ב) סימן ע"ח [הש"ג]. הביא מולקיס צוה:
באר היטב
קע (א) אחר צהיות צו ערב. [עיין בתשובת חתם סופר (י"ד) סימן קל"ז אודות ישראל הלוה ברבית מעובד כוכבים וזוקף מיד הרבית על הקרן, דהיינו שלוח עשר ומחייב עצמו מיד בשנים עשר, אי שרי לישראל חבירו להיות ערב בערו. וכתב דהן הן דברי המרדכי פרק איהו נשך (בבא מציעא) סימן של"ד בעובדא דהמצור ורמז עליו הש"ך בס"ק ה', והעלה שם כיון שזוקף הקרן עם הרבית נעשה הכל קרן כו', והגב עצמך למאי דקיימא לן כרבי יוחנן ריש פרק הנושא [כתובות קא, ב] חייב אני לך מנה בשטר חייב מן התורה אף על פי שאינו חייב לו כלום וכמו שכתוב בחז"מ סימן מ' סעיף א', ואם כן בשלמא הלוה מישראל חבירו מנה ומחייב עצמו במאתים הזקיפה גופיה רבית הוא ואסור מן התורה, אך בלוה מעובד כוכבים מיד שמודה שחייב לו מאתים הרי חייב לו באמת והוי קרן גמור, ושוב נכנס ישראל ערב בעד קרן ולא בעד רבית. וכבר העיד בשלטי גבורים פרק איהו נשך [שם פ"ב, א סוף אות א] בשם רי"א"ז שכן נוהגים רובא דעלמא, ע"ש]:

צהיתר עשיתי עמך, ע"ש ול"ע. ועיין בעטרת זהב [לבוש] ובתשובת מש"כ צנימין סימן ק"ז וצ"י עוד מדיינים השייכים לכאן: פ"ב מותר. נראה לי דמיירי בענין שהעובד כוכבים סומך על המשכון לצד כגון שהמשכון הוא טוב, או שאומר לעובד כוכבים איני משתעבד לך כלל אלא יהא אחריותך על המשכון לצד, הא לאו הכי לא עדיף מאליו נתן משכון להשינוי אצל העובד כוכבים צרבית לעיל ס"ק נ"א לאסור, וצ"י מיירי הכל בו [סימן פד סוף נ"א, א] צסס מהר"ס [מרוטונורגן]. והצ"י [עמוד ח"ב ד"ה משכון] כתב אצל הכל בו כו', הצין דפליגו. וגם מהרש"ל [צביארו לטור ח"מ סוף סימן עג] השיג על הכל בו ומציאו הקמ"ע צח"מ סימן ע"ג [ס"ק נ"א] ע"ש, ולפענ"ד נראה כמו שכתבתי: פ"ג אין ראובן חייב לפרות המשכונות כו'. דלל כהאי גוונא ראוון נעשה שלוחו של שמעון להוליך המעות לעובד כוכבים ולהלוותם לו צרבית, ואין עליו הכרח לפדות המשכונות או לעיל לעיל סעיף י"ג:

The Shulchan Aruch cites the opinion of Rashi forbidding a Jew from being a guarantor to a non-Jew, only citing the Rashba as an additional opinion. Clearly, one must be stringent like Rashi, but if such an arrangement was already done and the guarantor collected from the lender, he would not have to return it. However, if the guarantor paid but did not yet collect, the borrower would not have to repay him any interest.

שו"ע י"ד סימן קע סעיף א' ו', ש"ך סק"ב ו', נק"ה"ב על הט"ז סק"ה המחבר הביא את דעת רש"י שאסור להיות ערב בקבלן לישראל שלוח מעכו"ם, ושוב כתב את דעת הרשב"א בלשון "יש אומרים", ומבואר צצריכים להחמיר כדעת רש"י, עכ"פ לתחילה. אבל בדיעבד כתב הרמ"א שסמכינו על הרשב"א, ושביקנו המעות היכן דקימי שהמוציא מחד בירו עליו הראיה.

עם ציונים מהש"ך

3. כרימא ספ [פ"א] וכלמפרש לה רב שעת ספ [פ"ב]:

ג. [כ"ג] עמוד מטע ד"ה כמב, [כ"ד] טור [עמוד חלא, וכל"ש] ספ פ"ה סימן [ג]

בשם הרשב"א. וכן כתבו משנה הרשב"א

במשניות [המיוחסות] להרמב"ן סימן רכ"ג

[פ"ז סימן שט"ו], הרב המרדכי [מלה ויהי ה' ה' ורבינו

ירוחם] [משנים נתיב מ' מ"ו כט, א] בשם, והנימוקי

יוסף [שם ריש פ"ג, א] בשם הרשב"א [שם פ"ג ד"ה

אלא מסתכל] והר"ן [שם ד"ה ד"ה ד"ה], וגם מרדכי

ראש"י שכתב המרדכי [שם [כ"ג] ע"ג]:

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

כ"ג טור [עמוד מטע; ר"ש] ספ פ"ה סימן [ג]:

[כ"ד] דברי עצמו:

נקודות הכסף

ק"ב או וי"ו ס"ק א"ב [תיבא י"ד ע"ג דעת

רמ"א ב"ן. הארוך להקשות על רמ"א וה"ר יתחק

קורקו"א מהש"ס, וכבר קדמו בעל משנת משאל

בנימין [ומימן סוף] ור"ש [פ"ג] כ"ג נכתבו ללא קשה

מיד, ע"ש:

הגהות והערות

ק"ב א' מוקן ע"פ לגושי שרד:

ב' מוקן ע"פ לקושי מר בן מישי:

ג' לומר הערב, שהוא כאלו מלה של גולה:

ד' צמחש"ס איתא ד"הקה"ל נתנו:

ה' מוקן ממנהרות קניגסברג מר"ט, וכן הגיה

לקושי מר בן מישי: [1] מוקן ממנהרות קניגסברג מר"ט:

[2] לפענו צמח"ל הוסח "ויפון":

[3] ממנהרות אמ"ט ע"א הנוסח בש"ך י"ט לו, וכן

היה לנגד עיני הבאר היטב, אולם במהדורות הנוסח

בש"ך "ישלם לו", ע"פ דפ"ר קראקא פ"ו:

ק"ב (א) שבדיניהם תובע הערב תחלה. כ"י [עמוד מטע ד"ה רעת] הביא פלוגתא דרש"י [בג"מ מצינעא ע"א, כ ד"ה לזון] ורשב"א [שם ד"ה אלף מסתכל] ושאר פוסקים, דרש"י סבירא ליה לחומר'א דאין הימר לישראל להיות ערב בעד גוי אלף דוקא אם קיבל עליו המלוה שלא ליתבע הערב כלל אלף עד שלא ימנע נכסים ללוה, אבל אם יש לו רשות לתבוע גם הערב אף על פי שיש נכסים (לגוי) [לישראל] הלוה אסור, ורשב"א ושאר פוסקים סבירא ליה ליה ליה זזה מותר, ואין אסור אלף בערב שלוף דוך, דהיינו המלוה אין לו כח כלל לתבוע את הלוה וכולו לדחותו אלף הערב על פי שיש לו לשלם. וכתב כ"י [שם ד"ה כמב] שדברי העור סתומים ואין הכרעה מאמן סבירא ליה, רק שמדכתב בסוף הסימן [עמוד חלא] בשם הרשב"א [הביא כד"ש] ספ פ"ה סימן [ג] דזהימר הוא

שלא ידחוו אלף הערב, משמע דבדיניהם היה הערב שלוף דוך שהלוה יכול לדחות המלוה אלף הערב, שמע מינה דסבירא ליה כהרשב"א ושאר פוסקים. והקשה בדרכי משה [אות א] דהא מדכתב גרישא [עמוד חמט] שלא לתבוע הערב מחילה משמע דרש"י סבירא ליה דעיקר ההימר הוא שלא יתבעו אלף אחר שלא ימנע נכסים ללוה, אבל אם יש לו רשות לתבוע שניהם אסור, והשאייר ב"ע. ויש ליישב דגם גרישא סבירא ליה כרשב"א והכי קאמר, שקיבל עליו שלא לעשות כדמי גוים שדוחיהם הלוה אלף הערב מחילה, אלף יתבע מה שיראה, ולענין הלכה כתב כ"י [עמוד חל ד"ה וכתב] דלכתחילה מותרין כדעת רש"י, ודעבד היכא דקיימי וזו שצקינן להו כדון הספיקות שהמוציא מחברו עליו הראיה, עכ"ל. משמע מדבריו דאם נעשה הערבות בעד האיסור חברו אפילו אם כבר פרע לו מפקינן מיניה, אלף דאם נעשה בדרך זה שאמר המלוה ממי שארצה אפרע, שזה אסור לרש"י ומותר לרשב"א, וזה אי לא פרע לו (הלא) [הלוה] לא מפקינן מיניה, ואי כבר פרע לו לא מפקינן מן המלוה. ורמ"א כתב על זה בדרכי משה [שם] ו"ל, ולי נראה דאף אם לא היה ספק אין מוציאין ממנו, ללא גרע מאבדק רבית [ומימן קס"א סוף ב], וכן משמע מדברי הטור [עמוד חל] שכתב למה נחייבנו לפרוע באיסור, משמע אבל אי כבר פרע פשיטא דאין מוציאין ממנו, עכ"ל, וכן כתב כאן בסמוך בהג"ה. ותימא לי על דעת רמ"א דהא איתא בפרק הרבית [שם] דף ע"א [סוף ע"א] תנו רבנן אל תקח מאתו נשך ומרבית וייקרא כה. [ו] אבל אתה נעשה לו ערב, ופרכינן אי בערב דגוי כיון דדינא דגוי דאזיל בתר ערובא איהו מיהו דקא שקיל מיניה רביתא. ואי סלקא דעתך כדעת רמ"א ללא הוי אבדק רבית מאי פריך, הא לא התירה בברייתא להיות ערב אלף מדין תורה, שהרי יליף לה מפסוק, ואבדק רבית אינו אלף מדרבנן. וזה קשה גם על הר"ר יתחק קרקו"א כמו שיתבאר בסמוך [פ"ג]. על כן נראה לענ"ד ברור דרבית דאורייתא יש כאן כל שיש איסור ברור בהאי ערבות, ודברי כ"י נכונים, ודברי הטור שהביא רמ"א יתבאר בסמוך [שם] בסעיפתא דשמיא דגם הוא סבירא ליה כן. ואם כן מה שכתב השו"ע בסמוך יש אומרים דאין אסור אלף בערב שלוף דוך היינו דעבדו וכמו שאמרנו, אבל לכתחילה אסור אפילו צמי שארצה אפרע, כדעת רש"י, וכבר כתב כ"י [שם] שראה חכמי הדור פוסקים כרש"י אלף שהוא מיקל בדיעבד:

ק"ב (א) יתבע. כתב כ"י, לא מציעא הלוהו מאה צמאה וממשיס, אלף אפילו התנה עמו לתת לו כך וכך רבית למושג מותר, [ש"ך פ"ק א]: (ב) דדחותו. כתב הש"ך [פ"ק ב] מוציא ככ"י דעבד שלוף דוך אפילו כבר פרע לו הרבית מוציאין מידו, שלא כדעת הר"ב. והב"ט מיקל עוד ופסק דאילו אסור אלף לכתחלה, אבל בדיעבד יש לו כל ההפסד, ואין צוה משום רבית אפילו בערב שלוף דוך. ודעת כל הפוסקים אינו כן, ונראה לי דה"ר יתחק

ערוך דהם דמהריק"ש [שם] קב"ל עליו הגוי כו'. או שדיניהם: [שם] הרי זה מותר כו'. אפילו עלה הרבית מדי חדש כהמשו:

ביאור הגר"א והא כיון [1] כו', כהאי גוונא. וכן משמע הלשון [שם] בתר ערובא אזיל, אחריו לבד:

באר היטב קורקו"א גופא לא הקיל צוה אלף בערב קבלן, אבל לא בערב שלוף דוך. ובהכי ניחא מה שהניח במשניות משאלת בנימין סוף סימן ס"ו בקושיא על הר"ר יתחק הגי' והר"ב [וגם הט"ו ס"ק ב] הגיה דכרייה ב"ע [שם] משמע דבישראל ערב הו רבית דאורייתא, דיש לומר דבש"ס מייירי בשלוף דוך, וכלאו הכי לא קשה מיד, כמו שכתב בעל העיטור דבש"ס מייירי דוקא בעובד כוכבים שזוה משתלם כו' ע"ש, עכ"ל:

אוצר מפרשים ז (שם) הרי זה מותר. אפילו ברבית מפורש, היינו ארבעה בחמשה. ראובן שנתערב בעד שמעון לגוי, וברח שמעון וחפס הגוי לראובן ועל כן הוצרך ראובן ליקח מעות ברבית לפרוע לגוי, ובית דין [1] נתנו ביד ראובן חזוקת של שמעון שיגבה השכירות ויפרע הרבית, ומת ראובן, אין כאן רבית כיון שמת ראובן, רש"ד"ם וי"ד סימו סו. ראובן לזה מגוי ברבית ונפטר. והעובר כוכבים במש

מעותיו מבן ראובן או שיכתוב שמו בפנקסו מחדש, ובין כך נשתתף בן של ראובן עם לוי מן הגוי לתת לו הריחח שלהם, ולוי קבל החצי אחר והלכו זהווציא לו שם המת מפנקס של העובר כוכבים וכתבו ששם זה לזה ערב קלן [1] פרען, קרוב בעיני שמה שפורע לוי הרי רבית קצוצה [שם סימן סו]: (בית דהם יורה פ"ב ב)

הגהות והערות

- [ט] מוקן ממהדורות סלאוועא שפ"ו:
- [י] נוסף ממהדורת סלאוועא מקצ"ג, וכן הגיהו לכושי שרד ולקוטי חבר בן חיים:
- [יא] יש נוסחאות [מהדורות זיטאמיר מרכ"ן] פרע לו הערב: (ג'יין דפוס ו"ל:נא)
- [יב] מוקן במהדורת זיטאמיר מרכ"ב:
- [יג] מוקן במהדורת סלאוועא מקצ"ג:

(ב) ואם עבר ונעשה ערב כו'. ז"ל הטור [עמוד תל] וכחב ה"ר יצחק קרקו"א ונראה היכא דלא קיבל עליה שלא לחבוע לערב מחילה ונעשה לו ערב ופורע בשבילו צריך לשלם לו כל ההפסק, דוקא לכתחילה הוא דאסור, אבל דיעבד ישלם לו כל ההפסק כיון דמתמתיה הוא פסיד, ע"כ, ואינו

נראה [דכיון] דיש בו דאסור למה נחייבנו לפרוע באיסור, ודאי כל ההפסק שיבא לו מכחו כמו שאונסו או כיוצא בזה צריך לשלם,

אבל לא נאמר לו תן רבית, עכ"ל. וצריך להבין דעת ה"ר יצחק קרקו"א למה הקיל כיון דבגמרא על בריתא שזכרנו בסמוך [סוף ס"ק א] אמרו איהו דקא שקיל מיניה רביתא, מי יאמר לנו דעל לכתחילה קאי לשון זה. ונראה לי דהאי איסורא דערבות אס נעשה באיסור מקרי דאחד ברבית, דשעשה נעשה הערבות באיסור לא היה האיסור בזדאי, דאפשר שהלוא בעצמו יפרע להגוי ולא יהיה שום איסור מן לזה לערב, וכבר הביא ב"י בסיומן קע"ב [עמוד תמח

אצל הערב: הגה (ב) [ג] ואם (עכצ) [עבר] [ד] ונעשה ערב בעדו צריך לשלם כל הפסק המגיע לו על ידו (ג) [ז] אבל אינו צריך (א) לתת רבית שנותן בשבילו דאין אומרים ליתן

ד"ה משקן] וריש סימן קע"ד [עמוד תעא ד"ה כל] דעת פוסקים שיש מהם סוברים דאחד ברבית הוא קצוזה כשיבא אותו הכד האיסור, ויש סוברים דלא הוה רבית קצוזה, והשו"ע פסק להחמיר ריש סימן קע"ד במכר שדה לחבירו כו', דהוה דאחד ברבית. ועל פי זה יתבאר דברי הטור על נכון, דה"ר יצחק קרקו"א סבירא ליה כמותן הפוסקים דאחד ברבית לא הוה אלא מדרבנן, ועל כן כתב דלא אסרוהו אלא לכתחילה. ואף על גב דכלל אבן רבית ודאי לא פסקין שיתן לו הלוא למלוה, הכא שאני דקא פסיד מתמתיה, והוה כאלו בעלמא כבר נתן לו האבן רבית דלא מפיקין, והכא יתן לו אפילו לכתחילה דהא אין לו הנאה מזה ולא נתרבה ממנו. ולפי דברינו מודה ה"ר יצחק קרקו"א דמי שאומר לחבירו לזה לי מעות מגוי שזכר בסיומן קס"ט סעיף י"ז ולא נתן לו משכון, דאסור, דודאי שם אפילו אס נתן לו הלוא מפיקין מיניה דמלוה כיון דשם הוה רבית קצוזה, דהא אין על הלוא שום שייכות פירעון שם להגוי, דהגוי לא הכירו אלא לישראל האחר שמלוה לו ואותו ישראל מלוה לזה, וחלילה לומר בזה דהוה אבן רבית, ועד כאן לא פסק ה"ר יצחק קרקו"א דהוה אבן רבית אלא בערב שיש על כל פנים על הלוא שם לזה נגד הגוי אלא דהערב עושה איסור, ואפשר שיפרענו הלוא להגוי ולא ידחו אלא הערב כדרך כל הארץ ועל כן לא הוה רק דאחד ברבית, והוה אבן רבית לדידה. ומו"ח ז"ל [ג"ח עמוד תל ד"ה וכמז] כתב לה"ר יצחק קרקו"א דהכי נמי בהיא דינא שזכרנו בישראל שאמר לחבירו לזה לי מעות מגוי כו' דישלם לו הלוא ההפסק, ולי נראה כמו שכתבתי. וזה דעת ה"ר יצחק קרקו"א. אבל הטור סבירא ליה בכל דאחד ברבית דהוה רבית דאורייתא וכהפוסקים שזכרנו בשם ב"י, וכן כתב בר ששת [ריב"ש] סימן ש"ה דהוה רבית קצוזה, ודוקא לאחר שהוצרך הדבר שצא לכלל רבית, אבל קודם זה אינו אסור אלא מדרבנן, שמא לא יבא לכלל רבית, עכ"ל, וזה ממש דברי הטור כאן שאמר דכיון שיש בו דאסור למה נחייבנו כו', דקדק בלשונו ואמר דאסור, ולא אמר כיון

שיש בו האיסור, אלא להורות דלא כדעת ה"ר יצחק דמיקל כאן מחמת שאין כאן אלא דאחד ברבית דיש ציה קולא, בזה כתב דאינו כן, דבשלמא קודם שהוצרך האיסור דהיינו קודם שהוכרח הערב לשלם להגוי היה הדבר ספק אם יהיה הכד האיסור, אבל עכשיו שכבר יש כד האיסור ויש

עליו שם רבית קצוזה היאך נפסוק שישלם לו מכה ההפסק, דעיקר קולא של ה"ר יצחק קרקו"א לא היתה אלא משום הפסק, והיינו

שהאיסור לא היה לדידה אלא אבן רבית והוה כאן אפילו להוציא מן לזה כמו בשאר אבן רבית דאין מוציאין מן המלוה אי כבר פרע לו, מה שאין כן לדעת הטור דהוה רבית קצוזה ואין הכי נמי אפילו כבר פרע לו [ל]הערב הרבית דמפקין מיניה. ואף על פי שלא זכר הטור אלא לשון לכתחילה לא נחייבנו לפרוע, אין מזה דקדוק, דקאי על ה"ר יצחק קרקו"א שאמר שחייב לפרוע כיון דכאן יש לו הפסק, ועל זה מקשה הטור דודאי שהיינו אומרים כאן אס כבר פרע לא מפיקין מן הערב היה לנו לומר דגם לכתחילה יתן לו כיון דאיכא הפסק, כדעת הקרקו"א, אבל באמת יש כאן רבית קצוזה ועל כן לא מהני כאן הפסק, וממילא אס כבר פרע לערב [א] הרבית דודאי מוציאין ממנו. כן נראה לענ"ד ברור כשמש דעת הטור, והלכה כמותו, שכבר הוכחתי קודם לזה [שם] דראייה ברורה מן התלמוד דהוה כאן רבית קצוזה מדפריך בגמרא מן הפסוק אל תקח מאתו נשך כו'. ומו"ח ז"ל [ג"ח שם] כתב שנראה לו כה"ר יצחק קרקו"א, והדברים ברורים לכל מבין כמו שכתבנו, מאחר שצייננו קע"ד סעיף א' יש הלכה רוחת דלד אחד ברבית הוה רבית קצוזה, (והכי) [והכא] [ב] נמי כן הוא, ויפה פסק רמ"א (כן) [כאן] [ג] כדעת הטור שאין צריך לתת לו רבית כו'. אך מה שכתב דאס כבר פרע אין מוציאין דהוה כאבן רבית, אין נראה לסמוך על זה, אלא כדעת הב"י שזכרנו קודם לזה, ויש הוכחות ברורות שכן הוא אמת ואפילו כבר פרע מוציאין ממנו, רק במקום שיש ספק, דהיינו בפלוגתא שבין רש"י לרשב"א שזכרנו קודם לזה [שם], ששם דוקא אין מוציאין, כן נראה לענ"ד נכון וברור: (ג) אב"י אינו צריך לתת רבית. מכאן נראה לי דמי שעושה התקשרות עם חבירו צאם לא ישלם לו חובו לזמן המוגבל שישלם לו כל הזיקות שלו, והמלוה לזה ממקום אחר המעות בהיתר על ריות, שאין הלוא צריך לשלם לו הרווחים שנותן המלוה לאחרים, דהא גם הלוא כאן חייב בהזיקות הערב ואפילו הכי אין צריך ליתן לו רבית, אף על פי שערב נותנו בהיתר דהא לגוי נותנו, כן נראה לי פשוט. ואפילו אם התנה עמו בפירוש שיקח מעות על ריות בהיתר והוא ישלם אותן יש בזה איסור רבית, ואפילו אס נתן לו מפיקין מיניה, כן נראה לענ"ד פשוט. עוד ראיתי להזכיר דבר אחד שרבים מהמון עם נוהגים בו, דהיינו צעני שותפים שנוטל אחד מהם מעות מגוי ברבית לצורך השותפות, ונותן הרבית מהשותפות והריות חולקין, שזהו רבית קצוזה, שהגוי אינו מכיר אלא אותו שלוה ממנו. ואין זה דומה למה שכתב רמ"א לעיל סימן (זה) [קסח] [סעיף י"]

עם ציונים מהש"ך

(*) ונראה לענין דהוא הדין אם כתב הלוח לערב לקלקו מכל היקף והוכרז הערב ללוח מעות על רביית צה"מ ושלם עבור הלוח, שאינו משלם לערב הרביית שמתן, ומכל שכן אם כתב הלוח להמלוה כן, כמו שכתב הרב ט"ז [יש ש"ק ג]:

ציונים דרמ"א

עם ציונים מהש"ך

(ד) סברת הרב [דרכי משה סוף פרק א]:

נקודות הכסף

ב"ד וס"ג ס"ק טו אב"ד ודאי כי שנתן שביירות להעביר שיתן הערב חבדו שטר עליו להמלוה בזה ודאי אסור דהא תכף נעשה לוח שטר ב"ד, ואינו חוכך בזה, דמכל מקום השכר לאו שכר הלוחה הוא אלא שכר מה שמחייב הוא עצמו בעד חבירו, וממדתו שכן נהגין הימ"ר:

הגהות והערות

- (ד) מוקן ממנהרות קניגסבערג מר"ע:
- (ה) מוקן ממנהרות סלאוויטק תקצ"ג:
- (ו) מוקן ע"פ אמרי בינה:
- (ז) לפנינו בגמרא הטעם "וכיון":

לענין נאמני הקהל, דהתם מותר מפני שהוא לזרוך מצוה, ועיין מה שכתבתי עוד שם [פ"ק נב] מה שאין שייך לנאמן. ואפילו לדעת רמ"א דצערב לא הוה רק אבק רביית, כאן שאני, דזה הוא עיקר הלוח והשני הוה כלוח משראל שלקח המעות מן הגוי. אלא צריכים שניהם (להלות) [ללוות] מ"ג מגוי, דהיינו שיחתמו שניהם על השטר. אבל אם לוח האחד משראל צעיקא ונותנו לשותפות שפיר יוכל ליתן הריות מן השותפות, דצדקך שהוא מקבלו צעיקא כך הוא נותנו לשותפות צעיקא. וצוטל מן הגוי שזכרתי נראה לחלק, דאם שותף אחד העוסק בשותפות הוא נוטל מעות מגוי על רביית ומניחו לעסק השותפות יוכל תחילה למלואות הפרעון במה שצריך לתת רביית לגוי והמותר יחולקו, כי לא נעשה כאן הלואה מעולם, אלא הריות וההפסד מנגיע לאומו, וזהו סוף ממון של ההלואה, והרביית שנתן לגוי הוא בכלל ההפסד או ממעט חלק בריות. אבל אם אחד מניח לחבירו ממון וחבירו מתעסק בשותפות לחוד, וזה המניח הממון נוטל ממון מגוי על רביית לזרוך השותפות, אין לו ליטול מהשותפות לפרעון הרביית, כיון שהוא אינו מתעסק אלא חבירו, לא יוכל לומר שהרביית ממעט חלק בריות, אלא הוה ליה כאלו מניח מיסוד אומן סך לזרוך השותפות, כן נראה לענין ד. ישא"ח, ראובן נתן שכר לשמעון שיהיה ערב בקבלו בעדו נגד לוי שילוח לו מעות, אם יש בזה חשש רביית, דשמא יצטרך שמעון לשלם הסך שהלוח לוי לראובן ונמצא שיהיה ראובן לוח של שמעון והוה השכר רביית. תשובה, נראה דלפי דעת הרשב"א [שם ע"ג, ז ד"ה אלא מחבירא] ודעמינה שצדק צ"י ברש סימן ק"ע [עמוד חכ"ד ד"ה ודעמ] דצ"ש רש"ל שנעשה ערב לגוי בעד ישראל בעד קרן ורביית דאסור היינו דוקא בערב שלוף דוק, דהיינו שאין רשות לגוי למצוה את הלוח כלל, או דוקא אסור ולא צ"ש רשות לגוי המלוה למצוה את מי שירצה, פשיטא דכאן שרי, דהא גם כאן יכול המלוה למצוה את מי שירצה, נמצא דאין על שמעון שם מלוה לגוי ראובן, אלא שניהם יש עליהם שם לוח נגד לוי. ואין לך לומר דאחר שיצטרך שמעון לפרוע ללוי יפול אחר כך עליו שם מלוה, זה אינו, דאם כן גם בערב לגוי שזכרנו דמותר כל שאינו בשלוף דוך אלא יכול למצוה את מי שירצה נימא כך, דשמא יצטרך הערב לשלם תחילה, אלא על כרחך דבת ההלואה אלונין, דבאותה שעה לא היה הערב מלוה של הלוח, ומה שחזר הערב ומקבל הפרעון אחר כך מן הלוח הוה ליה כאלו הלוח לו באותה שעה אומן סך שפרע לגוי בשבילו דהוה לוח, ומייד להתחזר לו מה שפרע בשבילו כיון דמעיקרא נעשה צה"מ, והכי נמי כאן לא תשיבין כלל מה שנתן לו תחילה שכר, דצשעת נתינת

השכר לא היה מלוה שלו, אלא שניהם לזין של המלוה, ועכשיו נעשה לוח מחדש לוח של הערב, ופנים חדשות באו לכאן. ואין לך לומר דכאן גרע טפי דבשלמא גבי ערב לגוי שזכרנו אין שם קבלת רביית להעביר מן הלוח כלל, דהרי אין הערב מקבל מן הלוח טפי עבוד שנתן לגוי בשבילו, על כן אין איסור בהלואה חדשה שנעשית ביניהם, מה שאין כן בזה דנתן לו שכר תחילה אימא לך דהשכר הוה בשבילו זה תחלה שצ"ש יצטרך לשלם בעדו יהיה הוא לוח שלו, ועל זה ודאי יש חשש שהשכר נחשב לרביית, ודומה לרביית מוקדמת [סמ"ק פ"ק ספ"ג ז] דהיינו שמקדים לו שכר צ"ש יצטרך אחר כך להיות לוח שלו. זה אינו, דאם כן היה אסור לקבל שכר להיות אפילו סתם ערב בעדו דשמא יבוא הדבר שיצטרך לשלם למלוה ויהיה הלוח לוח של הערב, ויבי תימא הכי נמי, הא ודאי לימא, שזהו צדקו אלא דכ"כ הר"ש בכתובה [כלל פ"ד סימן ג] הביאו צ"י סימן קכ"ט בחו"מ [עמוד ז' ד"ה כתב הר"ש] דמי שהצטיח לחבירו שכר שיהיה ערב בעדו לר"ך דוקא קנין, שמע מינה דהיתר גמור הוא בקבלת שכר להיות ערב, ועל כרחך לומר דהשכירות הוה אינו שייך להלואה אלא בעד שזה הערב עושה שיתן המלוה המעות ללוח, ומקבל עליו הערב אחריות המעות באופן שיהיה המלוה בטוח וימנע, ולא עלה על דעת הערב כלל תחילה שיצטרך הוא לשלם, דאם היה (תשובה) [חושבן] ס"ג כן ודאי לא היה ערב בעדו, ואם כן אין שייך לומר דהשכירות יהיה רביית בשבילו שיהיה מלוה שלו. וזה דומה לתם שכתבנו בסוף סימן קע"ג מי שהצטיח מאה ליתרון כו', דכפי מה שפירשתי שם [פ"ק נב], ע"ש. ועל פי זה [ס"ל] נראה ל"ן ס"ג דגם לרש"י [שם ע"ג, ז ד"ה לזון] דכתב צ"י ריש סימן ק"ע כאן [שם] בשמו גבי ערב לגוי בעד ישראל דאין היתר אלא אם כן מקבל עליו שלא יתבע הערב כלל תחילה אלא אחר שיתבע ללוח ולא יהיה לו לשלם אלא אם יש רשות ביד הגוי למצוה תחילה מי שירצה אסור, מכל מקום כאן בקבלת שכירות בעד הערבות לישראל מודה דשרי, דאין השכירות שייך לרביית בעד ההלואה שצדק אחר כך, כמו שכתבנו. אבל ודאי מי שנתן שכירות להעביר שיתן הערב לבדו שטר עליו להמלוה, בזה ודאי אסור, דהא תכף נעשה לוח שלו ולא של המלוה. וצדקת שכירות לחבירו שיתן שטר עליו שטר זה לקנות מקום מעובר אחד ואין רוצה להאמינו לוח הלוואה ועל כן הוא אסור. מזה שטר עליו להמוכר, ונותן לו שכירות על זה, בזה יש תקנה שיאמר הערב להמוכר אני נותן לך שטר על הממון ואני הוא הקונה, ונמצא שאמר כך הוא נותן להלוואה צדקת מקח ממנו מחדש, וזה פשוט דמותר גמור, כן נראה לענין בזה:

ביאור הגר"א

טעמו של הרשב"א [שם ד"ה אלא מחבירא] שכתב דוקא בערב שלוף דוך, דאם לא כן לא היתה רביית קצוצה כיון שאינו בא מלוה למלוה, וערב שלוף דוך הוא לוח באמת. ונראה שטענת סופר שם בספר התרומות, ורבת וערב מותר:

באר היטב

דהוי אבק רביית לא מפיקינן, וק"ל. עוד ראיתי להסיר דבר אחד, בשני שותפים שנוטל אחד מהם מעות מעובד כוכבים ברביית לזרוך השותפות, ונותן רביית מהשותפות והריות חולקין, שזהו רביית קטלה, שהעובד כוכבים אינו מכיר אלא מהשותפות והריות חולקין, וזה המניח הממון נוטל ממון מעובד כוכבים ברביית לזרוך השותפות, אין לו ליטול מהשותפות לפרעון הרביית, כיון שהוא אינו מתעסק אלא חבירו הוה ליה כאלו מניח מיסוד אומן סך לזרוך השותפות, עכ"ל. ועיין לעיל סימן קס"ט וצ"ח היטב למה"ש [ע"כ] מה שכתבתי בשם ספר הזכרונות [יש וזכ"ן ז]: (ד) כבר. הנה כתבתי לעיל ס"ק ז' דהט"ז חולק על רמ"א בזה ופסק דלפילו אם כבר פרע הרביית מוציאין מידו. אבל אין כן דעת הש"ך [פ"ק ג], וגם החוק דעניו צדקויות הכסף [פ"ק א] חולק על הט"ז, וכתב עוד הט"ז [פ"ק ג] שנשאל על

אוצר מפרשים

שכר הלואה היא אלא שכר מה שמחייב הוא עצמו בעד חבירו, וכדומה שכן והגוי היתר, עכ"ל. ולי נראה דכ"כ כיון ה"ט"ז, דהא תכף נעשה לוח שלו. אך קשה לי [ד] אסור אף בלא יטול שכר, דהוי ערב שלוף דוך ואסור, והאין כתב הש"ך כדומה שכן נוהגין היתר. אבל כדאי אס שמחייבים ליתן לגוי, ואף ששניהם חותמין על הממ"ס, אף על פי שברייניהם דהוי ערב קבלנים, ואף שמפורש שיכול לחבוע אחד מהם, ורשאי ליטול שכר: (בית דאם יתירה פ"ק ד) 1 (שם) שא"ח ראובן, עיין תשובת חת יאיר סימן ק"צ:

[ה] ואי כבר כו'. כן כתוב בספר התרומות דף ס"ז ע"ג [שער מו ח"ד סימן יעמוד תוקמא] וערב אפילו היה חשש בדבר אינו אלא אבק רביית, שהוא אינו בא מלוה למלוה. אבל צ"ע, דאם כן מאי פריך [שם בגמרא] והא כיון [כ"ו]. ונראה שזהו

פתחי תשובה

(ב) כבר פרע. עיין באר היטב [פ"ק ד] שהט"ז חולק, ועיין בזה בתשובת פרח מטה אהרן חלק א' סימן כ"א:

אומן שניהם על השטר. אבל אם לוח אחד משראל צעיקא ונותנו לשותפות שפיר יוכל ליתן הריות מן השותפות, דצדקך שהוא מקבלו צעיקא כך הוא נותנו לשותפות צעיקא. וצוטל מן הגוי שזכרתי נראה לחלק, דאם שותף אחד העוסק בשותפות הוא נוטל מעות מעובד כוכבים ברביית ומניחו לעסק השותפות, יוכל תחלה למלואות הפרעון במה שצריך לתת רביית לגוי והמותר יחולקו, כי לא נעשה כאן הלואה מעולם, אלא הריות וההפסד מנגיע לאומו, וזהו סוף ממון של ההלואה, והרביית שנתן לגוי הוא בכלל ההפסד או ממעט חלק בריות. אבל אם אחד מניח לחבירו ממון וחבירו מתעסק בשותפות לחוד, וזה המניח הממון נוטל ממון מגוי על רביית לזרוך השותפות, אין לו ליטול מהשותפות לפרעון הרביית, כיון שהוא אינו מתעסק אלא חבירו הוה ליה כאלו מניח מיסוד אומן סך לזרוך השותפות, עכ"ל. ועיין לעיל סימן קס"ט וצ"ח היטב למה"ש [ע"כ] מה שכתבתי בשם ספר הזכרונות [יש וזכ"ן ז]: (ד) כבר. הנה כתבתי לעיל ס"ק ז' דהט"ז חולק על רמ"א בזה ופסק דלפילו אם כבר פרע הרביית מוציאין מידו. אבל אין כן דעת הש"ך [פ"ק ג], וגם החוק דעניו צדקויות הכסף [פ"ק א] חולק על הט"ז, וכתב עוד הט"ז [פ"ק ג] שנשאל על

עם ציונים מהש"ך
7. טור שם בשם הראש"ד והניחו אביו הראש"ש שם בפסקיו והפוסקים [נמוקי יוסף שם מג, א בשם הר"ן שם ע"א, ב ד"ה תוספתא]:

ציונים לרמ"א
עם ציונים מהש"ך
(ה) טור [עמוד תל; רא"ש שם] בשם ראב"ד והפוסקים [נמוקי יוסף שם מג, א בשם הר"ן שם ע"א, ב ד"ה תוספתא]:
(ו) תרומת הדשן סימן ש"א:

הגהות והערות

[ח] מוקן ממהירות למעגרי תל"ו. וראה מה שהגיהו מקור מים חיים ע"י לבנה ואמרי צינה:
[ט] מוקן ממהירות קניגסבערג מר"ט:
[כ] לפינוי צנמלא הנוסע אלף "לנכרי", וגילסת העיטור [דלהלן] בשם נוסחי דווקני אלף "לנכרי". שתי הנוסחאות הונחו בספר התרומות [שער מו מ"ד סימן י עמוד מתקנא]:
[כא] צנמלודית בליל הנוסע "הלוה":

ג אסור לישראל להיות. ערב קבלן, אפילו אינו ערב שלוף דוך, משום דנמנא שממונו של מלוה מתרבה אלל הקבלן ואשמח ישראל מישראל קא שקיל. אלל לעיל סעיף א' בישראל הלוה מן העובד כוכבים, אף על פי שממונו של מלוה מתרבה אלל הקבלן לית לן צה, דהא עובד כוכבים מישראל קא שקיל רבית, ושרי לדעת היש אומרים שאינו אסור אלל בשלוף דוך. ועיין בתשובת מהר"מ גאלנטי סימן כ"ב: ד שיש דו פרוע. וירלה לשלם, לאפוקי אלל או צרת וכהאי גוונא, וכמו שכתבתי בס"ק (א') [ב] בשם הב"י: צרות הנני ערב לך עבור הקרן שלך, משיב כהאי גוונא קרוב לשכר ורחוק מהפסד או לא. תשובה, יראה דיש להחמיר, דחשיב קרוב לשכר וכו'. ואם תאמר דכהאי גוונא לא אסור הואיל והשכר והרבית אינו צה לידו מישראל אלל מן הגוי, ולא דמי לשאר קרוב לשכר כו' כמקבל בעסקא מחזירו דהריוו צה מישראל לישראל, אלל כהן אין צה כלום אלל מן הגוי, וכהאי גוונא יש לומר דשרי דהא איתא פרק הרבית בתוספות [שם ע"א, ב סוף ד"ה כנון] צהדיא דיכול ישראל (ללות) [להלוות] לגוי רבית ישראל חזירו ערב לו עבור קרן ורבית משום ישראל המלוה לא צתה ערבא אזיל אלל צתה גוי הלוה. ואפילו לפי הג"ה באשר"י שם [פ"ה סימן ג] בשם ראב"ד דכהאי גוונא אסור ליקח רבית מכל מקום מודה בקרן דמועיל הערבות, ורבית נמי אי היבז ליה גוי שרי כו'. מכל מקום נראה דאין להחיר צדון דידן, דהתם דוקא שהישראל מלוה מעותיו לגוי עלמו ישראל נעשה ערב, כהאי גוונא לא מחזי כלל למלוה רבית, אלל צדון דידן נותן מעותיו לישראל על סמך הגוי, ואסור כיון שהוא קרוב לשכר כו' ומחזי רבית, עכ"ל. והנה רמ"א למד [לן] היתר ולאסור מכאן, להיתר למד כמו הקושיא של תרומת הדשן דמותר להיות ערב צעד גוי צאם גוי מקבל המעות, ולאסור למד צאם ישראל מקבל מישראל. ותמוה לי היאך למד להיתר צאם ישראל ערב צעד הקרן לחוד, אי מן התוספות שמיצי בתרומת הדשן שזכרתי הא ודאי ליתא,

ערך אהם למהריק"ש

בוף ספי"ב ב [אסור לישראל להיות דו ערב]. אלל אם כן המנה עם הגוי שלל ידחוו אלל הערב כל שצדו לפרוע, ואף על גב דכי לית ליה שקיל מישראל קרן ורבית. ויש אומרים שכל שאינו ערב שלוף דוך מותר אפילו יהיה הישראל ערב קבלן:

ביאור הגר"א

[7] [ספי"ב] וכן גוי כו'. כל שכן הוא מישראל מעובד כוכבים. וגירסת הגאונים [בגמרא [שם] אלל ערב דעובד כוכבים, ור"ל כהאי גוונא. ודעת בעל העיטור [ח"א עיסקא חובב יד, ד] דבסעיף א' בכל ענין מותר, ודעת התוספות שם סוף ד"ה כנון, דכאן מותר. אבל הראב"ד [הובא ברא"ש שם] ושאר פוסקים חולקים עליהם, וכתבו מדכילינהו בתוספתא [שם פ"ה סוף הלכה ח] וירושלמי [שם הלכה ח] יחד, שמע מינה דחד דינא להו. ועיין רא"ש [שם]: [1] [הגהן] א"א א"א כו'. בתוספתא [שם] וירושלמי [שם] ישראל הלוה מן הגוי וגוי מישראל, ישראל אחר נעשה לו ערב ואינו חושש: [ח] ואם הישראל כו'. כיון דאינו נותן רבית. אף על גב דהוא הלוה, מכל מקום אינו נותן העובד כוכבים בשבילו. ועיין לעיל סימן ק"ם סעיף י"ג:

הגהות רעק"א

ג (ש"ד ס"ק ג) אפילו אינו ערב כו'. זהו כשיטת הנמוקי יוסף [בצא מניעא מג, א] בדעת הר"ן [שם ע"א, ב ד"ה תוספתא] דמתלק דבעובד כוכבים מלוה אינו אסור אלל בערב דשלוף דוך, אלל בישראל המלוה אסור גם בערב קבלן. ומה דכתב בהג"ה אלל אם המנה שלל ידחוו אלל הערב וכו', היינו בערב סמס, כיון דגוי הלוה קיבל עליו שלל לדחוו, ממילא על פי הדין אין הישראל יכול לתבוע לישראל ערב מחילה כיון דאפשר לו להשתלם מן הלוה, אלל בערב קבלן פשיטא דצאמת אסור. וזה מיושב לנכון דברי הטור דסבירא ליה כרש"י [שם ד"ה לדון] כמו שכתב בתחילת הסימן שלל לתבוע הערב מחילה, ומכל מקום העתיק בסוף הסימן [עמוד תל] דברי הראב"ד [הובא ברא"ש שם פ"ה סימן ג] שהם דברי ההג"ה ככאן, והיינו כנוכר לעיל דכל דאפשר לתבוע להגוי מחילה אינו ראוי לתבוע לערב ישראל מחילה. ואף דמלישנא דהראב"ד משמע דבדיניהם יכול הלוה לדחום להערב, ואם כן משמע

דסבירא ליה כשיטת הרשב"א [שם ד"ה אלל מסתברא], מכל מקום הטור העתיק שפיר דברי הראב"ד דלדינא הכי הוא, ודוק. ובראה י' דזהו גם כן דעת תוספות בסוגיין [שם סוף ד"ה כנון] דכתבו דיכול ישראל להלוות לגוי רבית וישראל חזירו ערב לו צעד קרן ורבית, משום דישראל המלוה לאו צתה ערבא אזיל אלל צתה הלוה הגוי, עכ"ל. והיינו דסבירא ליה דבדיניהם יכול לתבוע למי שיראה, וסוגיא דמייירי בגוי המלוה אסור ככהאי גוונא וכשיטת רש"י, ולזה כתב דישראל המלוה מותר ככהאי גוונא, דעל ישראל המלוה מוטל לעשות כדון מורה שלל לתבוע לערב מחילה. אלל בערב קבלן ומכל שכן היכי דנתיב דביניהם דערב יכול לדחוו אלל הלוה, צאמת סבירא ליה לתוספות גם כן דאסור. וזכרתי משה [ס"ק ג'] משמע דסבירא ליה דתוספות חולקים עם הראב"י [הובא במדרי רמו שגן], וכן משמע בתרומת הדשן [סימן ש"א]. ולעני"ד היה נראה כמו שכתבתי, וי"ע. ועיין צ"י [עמוד חטו ד"ה כתב] דהדיא דעת הרמב"ן [בתשובות [המיוסות סימן [רכ"ב] [רכ"ג] דגם בישראל המלוה [כא] ליכא אסור בערב קבלן אלל אם כן בשלוף דוך, עי"ש:

The opposite is true as well: A Jew cannot be a guarantor on behalf of a non-Jew who borrowed from a Jew with interest, unless they stipulate that the Jewish borrower must first try to collect from the non-Jew. Shach points out that in this scenario all would agree that even an arev kablan is forbidden.

סעיף ב', ש"ך סק"ג
ה"ה להיפך: אסור לישראל להיות ערב לעכו"ם שלוה ברבית מישראל, אם לא שהתנו עם העכו"ם שלא ידחוו אצל הערב כל שיש לו מעות לפרוע. ועיין ש"ך שבוה לכו"ע אסור להיות ערב קבלן.

(1) דברי עצמו [לדעי משה אמת
:7]
(2) מחשמתות תרומת הדשון
:88

נקודות הבכף

1. ויש ס"ק ה"ו על כן צ"ע
אם ישניות משה בהיתר
זה ש"ה רמ"א. הי"א על
רמ"א, וכתב להגהת אשר"י
מירי בשבט נעשה לו ערב
בעד הקרן ורבי. ודבריו
ממנהי, דמה יאסור יש
לישראל להיות ערב בעד
הרבית, אפילו בערב דשלוף
דון ודאי ליכא איסורא כלל,
לדעו אסור לומר אני אתן
לך רבית או לחייב עצמו לתת
רבית, ודאי ליכא איסורא
אלא לתת רבית, וכלל הסימן
דקאמרינן אסור לישראל
להיות ערב היינו אסור
לקיים ערבות שלו דהיינו
שישלים הרבית, אבל ודאי
בערבות גרידא ליכא
איסורא כלל, ואם כן כיון
שפסק רב"ה דמשלם
הקרן אם כן פשיטא דהוא
הדין היכא דערב לו בעד
הקרן לחוד שישלם לו, וזהו
שכתב רמ"א ואם ישראל
ערב לו בעד הקרן ולא בעד
הרבית אלא יש לו ליקח
מותר, ר"ל מותר לקיים
ערבות שלו, אבל לא בא
לומר שמותר לעשות כן
כלומר להיות ערב, דכ"ה
כלל גזווי ליכא איסור כלל.
גם מה שביא מסימן ק"ס
סעיף י"ג נדחה מחוק מה
שכתבתי, וכלאו הכי משמע
מסימן ק"ס סעיף י"ג
להיתר. ופשיטא נמי דאם
הישראל ערב לו בעד הקרן
והרבית ישלם הקרן ולא
הרבית לדעת רמ"א, ולא
הולך לכתוב זה, דכל מותר
דקאמרינן היינו שמותר לקיים
ערבות שלו, ואם כן אין
חילוק, ודוק כי זה פשוט
לדעתי:

ה שערב לו בעד הרבית. וזקנו מידו, צ"ח [שם ד"ה כתבו].
ור"ל משום דאם לא כן הו"י ערב שלא בשעת מתן מעות לגבי
הרבית, כדכתב המרדכי [שם רמ"א] בשם הראב"ן [משבות סימן קד]
ומביאו צ"י [עמוד תל"ד ד"ה ישראל] ודרכי משה [אות ג]. מיהו היכא
זוקף העובד כוכבים הקרן עם
הרבית דכתב הר"ב לקמן דחשוב
הכל כקרן פשיטא דאף לגבי הרבית
הו"י כמו שעת מתן מעות כמו
הקרן, וכן משמע בכתובת מהר"מ
[מרוטנבורג דפוס פראג סוף סימן לת'
שם רמ"א נשך] [שם רמ"א שלד] צענין המלצר, ע"ש:
ו אב"ד אם ישראל ערב לקחן מידו ב'ו'. כן הוליא דדרכי משה
[אות ג] מתרומת הדשן סימן ש"א, ועיין שם [בתרומת הדשן] דמדמי
לה לאומר תנס לחברך והפטר (לעיל סימן קס"ט סעיף א') דאסור
אף על פי שהעובד כוכבים המלוה מתנה ברבית עם הישראל השני
והישראל השני נתן הרבית רק ליד העובד כוכבים, אפילו הכי אסור
משום דהמעות ניתנים מיד ישראל ליד ישראל השני וגרחה כמותן
רבית, והוא הדין צדון דידן, ע"כ. ולפי זה משמע דאפילו לא
נעשה ערב קבלן אסור. וגם נראה ד"ה דאפילו לא נעשה ערב כלל
אסור, דכיון שאין שליחות לעובד כוכבים אם כן אין הישראל הלוקח
המעות אלא ליה, וכיון דלוקח המעות מיד ישראל אסור. ומכל
מקום נראה דהא דאסור כשהישראל לוקח המעות אפילו אינו ערב
רק בעד הקרן היינו כשהישראל נתן אחר כך הרבית, אבל אם העובד
כוכבים נתן הרבית שר"י, וכן משמע בתרומת הדשן שם, ע"ש ודוק.
ועוד נראה לי דהא מותר לומר לחבריו הילך זוז והלוה עשרה דינרין
לפלוגי, דלא אסרה תורה אלא רבית הבא מיד ליה למהוה, כלעיל
סימן ק"ס סעיף י"ג, כל שכן הכא דעדיף טפי, ודוק. שוב עיינתי
בערות זהב [לגמ' סעיף ג] משמע דצדריו להדיא כמו שכתבתי, ע"ש:

והכא נמי ממש כן הוא דכיון דהישראל ערב שלוף דון הוה ליה הוא
עבורו או ישראל, דמכל מקום המלוה עושה איסור שממונו מתרבה
על ידי ישראל הלוה, דהא משום הכי אסור בעל תרומת הדשן כאן
פסק כאן להיתר להיות ערב לכתחילה, כמשמעות לשונו דקא
רמ"א מיירי כאן מדיעבד קשה דהוה ליה לכתוב רבותא טפי
כמו שכתב רמ"א [שם פ"ק] ע"כ על כ"ע א"ל ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ
[סעיף ג] כתב על זה ויש אומרים דכלל משכון אפילו נטל הגוי
המעות מיד המלוה ואפילו לא ערב הישראל רק בעד הרבית אסור
להיות ערב קבלן בעד הגוי, (שצ"ן) [שכ"ן] [שם] שאומר לו הישראל
כל זמן שמעותך ציד הגוי אני נתן לך [כ"ה] דינר צדודש הרי כל זמן
שהגוי פורע הוא חייב ליתן הרבית, נמצא אחריות הקרן עליו גם כן
עד שיפרענו, והרי זה כלוה מעות מישראל ואמר ליה כל זמן
שאני נתן לך דינר לתודש לא תוכל לכופי ליתן לך הקרן, עכ"ל. ודיעה זו
לא נמצאת כאן צ"י ולא דרכי משה, אף לעיל סימן קס"ט צ"י
[עמוד תט] ד"ה גוי שאמר לישראל ליה לי כ"ו, כתב בשם בעל התרומות
[שער מו מ"ד סימן י' עמוד תקל"ו] כן וז"ל, אבל אם אמר לו כל זמן

ללא קיימא לן כוונתייהו אלא אסור זזה, כמו שפסקו הטור [עמוד
תל"א] והשו"ע כדעת הראב"ד [הוצא ברא"ש שם], ואי מן הג"ה אשר"י
ודאי אין ראייה משם, דזה לשון הג"ה שם, מכאן כתב ראב"ה ישראל
שנעשה ערב לישראל עבור הגוי עבור הקרן והרבית שקצב עמו,
הקרן ישלם לו ואפילו לא הקנה לו,
דבשעת מתן מעות לא צעי קנין, בעד הרבית אלא יש לו ליקח הרבית מן הגוי
והרבית לא יפרע עד שיפרע הגוי (1) או להיפקר ה' ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ
ואפילו הקנה, דכיון דדינא דגוי בעד הקרן מותר [כ"ה] ודווקא שהגוי לוקח המעות מיד
צדק ערבא אזיל כו', עכ"ל, הנה המלוה ו אכל אם ישראל ערב לקחן ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ
ודאי הג"ה אשר"י זאת לא מיירי
אלא ממי שעשה איסור ונעשה ערב, דהא נעשה ערב בעד הקרן
והרבית, וזה איסור בודאי, ובאמת כל עיקר כונת ראב"ה"ה צוה ללמדנו
שיש צוה איסור להיות ערב אפילו בעד גוי, דלא כדעת התוספות
שזכרנו, ועל כן קא משמע לן דאם נעשה זה הדבר צדיעבד שנתערב
בעד גוי בעד קרן ורבית, על כרחק הקרן ישלם הערב על כל פנים
כיון שעל ידו נתן המעות והוא ערב שלוף דון וכמו הלוה ממש ואף
על פי שפסקו אסור צוה מנד הרבית, אלא דהרבית לא (קיצל)
[יקצבל] אלא מן הגוי. ואם כן אין לך ללמוד מכאן שום היתר
להיות ערב בעד הגוי בעד הקרן, דצוה אסור משום קרוב לשכר כו'
כמו שפסק בעל תרומת הדשן במקבל מישראל, ולא כתב היתר
במקבל מגוי אלא מכת ראייה דתוספות (להג"ה) [והגהות] אשר"י,
וכיון שאין משם ראייה כמו שזכרתי נשאר גם זה באיסור מכת קרוב
לשכר כו'. ומוה לא מיירי הג"ה אשר"י שיהא צוה היתר, אלא כל
עיקר כוונתו שם דיש איסור לקבל הרבית מישראל צאם נעשה לו
ערב באיסור, ובאמת יש איסור גם בערב בעד הקרן לחוד אלא
דלא מיירי מזה, אלא צאם נעשה באיסור גדול שערב בעד הקרן
ורבית קא משמע לן שני רבותות, האחת דהקרן יגבה על כל פנים
ממנו, והשני דרבית לא יגבה ממנו. ויותר מזה אני תמה דצוה יש
איסור רבית גמור, דהא כתב בסימן ק"ס סעיף י"ג דאסור צלוה

מתצרו ומתנה עמו שפלוני יתן לו רבית עבורו, והכי נמי כאן צגוי,
הלוה על מנת שיתן הגוי הרבית, ואין צוה חילוק אם נתן גוי רבית
על ידי ישראל הלוה, דהא משום הכי אסור בעל תרומת הדשן כאן
פסק כאן להיתר להיות ערב לכתחילה, כמשמעות לשונו דקא
רמ"א מיירי כאן מדיעבד קשה דהוה ליה לכתוב רבותא טפי
כמו שכתב רמ"א [שם פ"ק] ע"כ על כ"ע א"ל ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ
[סעיף ג] כתב על זה ויש אומרים דכלל משכון אפילו נטל הגוי
המעות מיד המלוה ואפילו לא ערב הישראל רק בעד הרבית אסור
להיות ערב קבלן בעד הגוי, (שצ"ן) [שכ"ן] [שם] שאומר לו הישראל
כל זמן שמעותך ציד הגוי אני נתן לך [כ"ה] דינר צדודש הרי כל זמן
שהגוי פורע הוא חייב ליתן הרבית, נמצא אחריות הקרן עליו גם כן
עד שיפרענו, והרי זה כלוה מעות מישראל ואמר ליה כל זמן
שאני נתן לך דינר לתודש לא תוכל לכופי ליתן לך הקרן, עכ"ל. ודיעה זו
לא נמצאת כאן צ"י ולא דרכי משה, אף לעיל סימן קס"ט צ"י
[עמוד תט] ד"ה גוי שאמר לישראל ליה לי כ"ו, כתב בשם בעל התרומות
[שער מו מ"ד סימן י' עמוד תקל"ו] כן וז"ל, אבל אם אמר לו כל זמן

הגהות רעק"א

(ד) [שם פ"ק] דאפי"ו לא נעשה ערב ב"ד אסור. תמיהני הא להדיא מצואר
שם צ"י לעיל [סימן קס"ט עמוד תט ד"ה גוי] בשם ספר התרומות [שער מו מ"ד]
סימן י' עמוד תקל"ו שכתב בשם הרמב"ן [בגמ' מ"ע"א ע"א, צ ד"ה וגוין] דגוי ששלח
ישראל ללוות לו מישראל, דרשאי לומר אני אצבע להגוי ואם אינו פורע אחריותי

ביאור הגר"א

[ט] או דהיפך ב'ו'. כמו שכתוב [סימן קס] שם שמותר לומר הילך כו': [י] ודווקא
ב'ו אב"ד ב'ו'. כנזכר לעיל סימן קס"ט סעיף א' ואפילו העמידו כו' ואמר לו
העובר כוכבים כו', וכמו שכתבו תוספות שם [סוף ד"ה בשלמא]:

The Taz writes that it is already forbidden to become a guarantor at the time of the loan, even if the borrower does end up paying. The Shach in Nekudos Hakesef argues and limits the prohibition to cases where the guarantor actually pays on behalf of the lender. The poskim suggest that even the Taz only prohibits becoming a guarantor because he may end up paying. Whereas, in a scenario where it is clear that only the borrower will be paying and the guarantor is merely involved due to technicalities it would be permitted.

ט"ז ס"ק ה', נקודות הכסף שם
דעת הט"ז שאסור לכתחילה להיעשות ערב אפילו אם לבסוף הלוה ישלם בעצמו. ובגמ' כ"כ פליגי
וס"ל שאין איסור בכלל להיות ערב, וכל האיסור הוא שהערב ישלם. וכתבו הפוסקים שלא אסר
הט"ז אלא מחשש שמא יבא לידי כך שהערב ישלם, אבל אם הדבר ברור שהלוה ישלם ולא
הערב אין איסור בדבר.

חושן משפט סימן עו"עז

כג

קצות החושן

מוצטו, פטור, ע"ש בסעיף י'. והיכא שהשיצו אמת הלוימני ואיני יודע הכא דאינו יודע מהלואה כלל אם מזה נ"ס מזה, א"כ לכל חד הו"ל איני במה, כיון שזוכר שלוח אינו יוצא ידי שמים עד שימסר עמו אפילו יודע אם הלוימני כלום, וכיון דלא תבעו פטור אפילו ללא ידי שמים.

שניהם ספק, ע"ש סעיף י"ח. ומשו"ה בסעיף א' דזוכר (שהלוה) [שלוח] מכל אחד ואינו יודע כמה, להכי חייב לכל אחד ואחד ללא ידי שמים, ואפילו לא תבעו, כיון שזוכר שלוח מכל אחד, אכל

קצות החושן

סימן עז (א) לא יתבע הערב

[יא] מירדי שמים (י) ויש אומרים שלצאת ידי שמים צריך לתת לכל אחד.

סימן עז

דין שנים שלוח מאחד ודין שותפין שלוח אחד לבדו

ובו י"א סעיפים

א שנים שלוח כאחד או שלקחו מקח אחד [א] או שקבלו פקדון ציחד בין צטטר (ב) צינן בעל פה) שניהם ערבים זה לזה אף על פי שלא פירש ואם אין נכסים לאחד מהם גובה מחבירו הכל אבל אם יש לו נכסים (א) [ב] לא יתבע הערב (ג) תחלה (יכי יש לו דין ערב בכל דבר) יגובה מכל אחד החצי שהוא מוטל עליו (ואלא אם כן פירשו בזהדי שכן ערבים קבלנים זה בזה שאז מוצע איזה מהם שירצה) [ג] ואם פרע אחד מהם כל החוב (ד) חוזר וגובה מחבירו חלקו. (הולכן שנים שלוח ופרע אחד מהן (ז) ודאי פרע בעד חבירו).

ב שותפין שלוח אחד מהם מאחר לצורך השותפות השני משועבד אף על פי שלא היה עמו בקנין בשעת הלואה ודוקא שהוא מודה שמה שלוח שותפו היה לצורך השותפות או שיתברר הדבר בעדים אז דינם כשנים שלוח כאחד. הגה ויש אומרים [ד] (ה) דאם לא נתברר הדבר צעדים רק שהשותף מודה אין לרין

ציונים ומקורות ד. ד. ע. עין ד"מ עס. ובציוני הש"ך: צ"י שם [וכן משמע בפוסקים]. ה. טור ס"א צעס בעל העיטור אות ש' שיתוף. ו. משנת הרא"ש כלל ע"ג סי' י' (וי"צ) וי"ג ומתיר"ק שורש קפ"ג (קפ"ג) קפ"ב. ד"מ עס. ז. הרא"ש נמשכה שם סי' ט' [ובעל התרומות שער מ"ד ח"א סי' ה' וכן משמע בטור סי"א]. ד"מ עס. ח. מרדכי ריש פרק מי שהיה נשוי כתובות סי' רל"ז רל"ח ומהר"ק שורש ק"כ. ט. טור ס"ג צעס הרמב"ן הובא בבעל התרומות שער מ"ד ח"א ס"ד. י. צ"י ס"ג צעס הר"י צי רצ בתשובה סי' ו' לדעת הרא"ש נמשכה כלל (ל"ח) פ"ט סי' (י"ג) ג' שהביאו הטור.

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 421 כב חו"מ ד (עה - צו) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דין שותפים שלוח ברבית מעכו"ם

שו"ע חו"מ סימן עז סעיף א' וב'

שותפים שלוח כאחד או לקחו מקח אחד היו כאילו כל אחד לוח חצי ונעשה ערב לחבירו על החצי השני וה"ה בשותף אחד שלוח בעד השותפות בסתם. לפ"ז אם שניהם לויים מעכו"ם ברבית יודי' אסור מדין ערב קבלן בעד ישראל.

Partners that take out a loan or buy on credit are each presumed to be half-borrower and half-guarantor. Likewise, even if one partner took out a loan on behalf of the partnership, they are each presumed to be borrowing half and guaranteeing the other half. *This implies that if they co-borrow from a non-Jew with interest, it would be forbidden like all guarantors to a non-Jew.*

סד כמה דברים אמורים שהערב קבלן אין לו דין מלוה ללוה לענין היתר קבלת מתנה בלבד ומטעם שנתבאר אבל מכל מקום יש לו דין מלוה ללוה לענין רבית שפורע הלוה כגון שהמלוה הוא נכרי ומלוה ברבית לישראל אסור לישראל אחר להיות ערב בעדו תרכס אפילו אינו ערב קבלן כל שהנכרי יכול לתבוע בדיניהם את הערב תחלה תרל ולהפרע ממנו קודם שיתבע את הלוה וישבע אין לי כדינינו תרלא שנמצא שהערב הוא לוח של הנכרי ומלוה לישראל ברבית תרלב וכן נכרי שלוח מישראל ברבית אסור לישראל להיות ערב קבלן בעדו להיות המלוה רצה מזה גובה תרלג.

לפיכך שנים שלוו מנכרי כאחד אסורים לחתום בשטר חוב אחד שכתוב בו רצה מזה גובה ורצה מזה גובה כל המעות תרלד.

ואין צריך לומר שאסור לומר לישראל לוח לי מעות מנכרי ברבית תרלה אף על פי שמודיעו להנכרי למי הוא לוח ואפילו שניהם חתומים בשטר חוב ואפילו הלוה בלבד חתום בשטר חוב רק שהנכרי יוכל לתבוע גם השליח מדין ערבות תרלו.

ואפילו שני שותפים שלוח אחד מהם מעות מנכרי ברבית לצורך השותפות ונותן הרבית מן השותפות אסור (אפילו שניהם חתומים בשטר חוב אם הנכרי יכול לתבוע כל המעות מזה שלוח ממנו מדין ערבות). אלא אם כן התעסק והרויח במעות אלו יכול ליטול הרבית מן הרויח תחלה ליתן לנכרי ואחר כך יחלקו הרויח הנשאר כי הרבית נחשבת להפסד מן הרויח לשניהם. במה דברים אמורים כששניהם מתעסקים בשותפות אבל אם אחד נתן מעות לחבירו להתעסק בהן למחצית שכר ולוח הנותן מעות מנכרי ברבית ונתנן לו אינו רשאי לחשוב לו הרבית להפסד מן הרויח תרלז:

שלחן ערוך הרב <עם ציונים ומקורות> עמוד מס 229 ה (יו"ד) שניאור זלמן בן ברוך מלאדי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

The Shulchan Aruch Harav explicitly prohibits Jewish partners from borrowing with interest if they are to be guarantors for each other. This opinion is found in other Acharonim as well.

שו"ע הרב דיני רבית אות סד כתב בהדיא שאסור לשותפים ללוות מעכו"ם ביחד באופן שהם ערבים זה לזה. וכ"כ החו"ד סימן קע סק"א, הו"ד לקמן.

שהלוה מודה שהיה לחצי ריוח לכך קאמר מלוה כו' לחצי ריוח אלא (שהמלוה) [שהלוה] קאמר שמלוה בריבית היא ר"ל החצי ריוח שנותן לי, מכל מקום אין להקשות די"ל דאיירי כשיש משכון ביד המלוה והוא אמינא דאי בעי פטר נפשיה על הרווחים כנ"ל, ואע"פ שיש ביד המלוה משכון גם בעד הרווחים מכל מקום היה נאמן ודוק: (תפארת א"ת)

[סעיף כו] שו"ע. משכון שביד ישראל מישאל חבירו ואמר לו הלוה לך ומשכנו לגוי ברבית וע"י זכו' מותר. ומבואר בב"י [עמוד תכו ד"ה משכון] בשם תשובת הרשב"א דהוא הדין אם התנה עמו כן בשעה שמסר לו המשכון שכשיגיע הזמן ולא יפרע לו יהיה רשות בידו ללוות מעכו"ם ברבית ולוה עליו הרי זה מותר, אך בתשובת מוהרי"ט בחלק יו"ד סימן מ"ו הביא בשם תשובת מהר"ם [מרוטנבורג דפוס קרימונה סימן קע] דבכהאי גוונא הוי אסמכתא ואין לו רשות ללוות עליו ואם לוח אין לו רשות להוציא הרבית מן המלוה, והביא ראייה מפרק איזהו נשך [בבא מציעא טו, ב] היכא דאמר ליה אי לא פרענא עד יום פלוני גבי מההיא חמרא, אע"ג דלא גזים כולי האי אלא שנתן לו רשות למכור היין קודם זמן מכירתו הוי אסמכתא, ע"ש: (שער דעה, יג)

ש"ך סקפ"ב. להשכינו אצל העכו"ם ברבית לע"ל ס"ק נ"א, כצ"ל: (אמרי בינה)

שם. לע"ל ס"ק נ"א דאסור, כצ"ל: (נימוקי הגר"ב)

לח. בכל דפוסים הסמ"ג שלפנינו כתוב תיבת כופר כמו שכתוב בש"ך וצ"ע כוונתו:

שם. ישראל ש"ז מעות מגוי ברבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב זכו'. ויש להסתפק בשנים שלוו מעות מנכרי ביחד וכל אחד ערב קבלן בעד חבירו אי אסור או לא, דיש לומר דעד כאן אינו אסור לישראל להיות ערב אלא דוקא כשאחד הוא הלוה והישראל אחר הוא ערב בעדו, הרי חזינן שהעכו"ם לא ירצה להלוות אם לא ע"י הערב, א"כ מיחשב הערב כי הוא עיקר הלוה מן העכו"ם ומלוה לישראל חבירו ברבית, מה שאין כן היכא דשנים לוו מן הנכרי וכל אחד ערב בעד חבירו הרי שניהם הן הלויים מן העכו"ם ואין כאן רבית מישראל לישראל, או דילמא דאין חילוק ובכל גווי אסור.

ולכאורה יש להוכיח מדברי הר"ש דוראן [תשב"ץ חלק ד הטור הראשון סימן מה] שהבאתי בריש סימן קס"ט דפסק דשנים שלוו מנכרי וכל אחד ערב קבלן בעד חבירו מותר לאחד מהן לקבל המעות מחבירו אחר ההלוואה וליתן הוא הריוח ע"ש, ותיפוק ליה דבלאו הכי אסור כיון שאחד ערב בעד חבירו, ודוחק לומר דסבירא ליה כשיטת היש אומרים דאינו אסור אלא בערב שלוף דוץ, מדלא הביא פלוגתא זו כלל, אלא ודאי דבכהאי גוונא לכולי עלמא שרי. אך י"ל דסבירא ליה כמו שכתב השלטי גבורים [בבא מציעא מב, א אות א] בשם ריא"ז שאין אסור להיות ערב אלא כשהיה רבית מפורש בשטר שכתוב בו שהלוה לו ארבעה בחמשה, אבל אם כלל הרבית עם הקרן וכתוב בו שהלוה לו חמשה מותר להיות ערב אף שהוא גובה מן הערב תחלה וכן משמע מדברי הש"ך בס"ק ה', וא"כ י"ל דהר"ש דוראן מיירי בכהאי גוונא, וצ"ע לדינא: (שער דעה, א)

Shaar Deah suggests that perhaps co-borrowing is better than a standard guarantor, because neither can be considered more of a borrower than the other. Although he cites a Tashbetz who implies that it would indeed be permitted, his ruling is inconclusive.

שער דעה סימן קע סעיף א' ס"ק א' השער דעה מצדד לומר ששנים שלוו קיל יותר מערב אחד ולוה אחד, שבכה"ג אין אחד מהם עיקר יותר מחבירו, והביא שכן משמע משו"ת תשב"ץ, אבל נשאר בצ"ע לדינא.

(ב) ואם עבר ונעשה ערב כו'. ז"ל הטור [ועמוד הל' וכחז"ל] יתכן קרקו"א ונראה היכא דלא קיבל עליה שלא לתבוע לערב תמילה ועשה לו ערב ופוער בשבילו לר"ך לשלם לו כל ההפקד, דדוקא לכתמילה הוא דאסור, אבל דיעבד ישלם לו כל ההפקד כיון דמממיה הוא פסיד, ע"כ, ואינו נראה [דקו"א] דיש בו כל אסור למה נתייבנו לפוער בראסור, ודאי כל ההפקד שיצא לו מכחו כמו שאזכור או כיוצא בזה לר"ך לשלם, אבל לא נאמר לו מן רבית, ע"כ. וז"ל להבין דעת הר"ר יתכן קרקו"א למה הקיל כיון בדגמרא על ברייתא שזכרנו בסמוך וסוף סוף [א] אמרו איש דקא שקיל מיניה רביתא, מי יאמר לנו דעל לכתמילה קאי לשון זה. ונראה לי דהאי אסורא דערבות אס נעשה בראסור מקרי דאחד ברבית, דבשעה שנעשה הערבות בראסור לא היה האסור בודאי, דאפשר שהלוא בעצמו יפרע להגוי ולא יהיה שום אסור מן ליה לערב, וכבר הביא ב"י בסיומן קע"ב [ועמוד מהמ ד"ה משקן ור"ם סיומן קע"ד [ועמוד מהמ ד"ה הל' דעת פוסקים שיש מהם סוברים דאחד ברבית הוא קלוה כשיצא אותו הגד האסור, ושם סוברים דלא היה רבית קלוה, והש"ע ספק להחמיר ריש סיומן קע"ד במכר שדה לחבירו כו', דהוה דאחד ברבית. ועל פי זה יתבאר דברי הטור על נכון, דה"ר יתכן קרקו"א אסורא ליה כחותן הפוסקים דאחד ברבית לא היה אלא מדרבנן, ועל כן כתב דלא אסוריהו אלא לכתמילה. ואף על גב דככל אבן רבית ודאי לא פסקין שיתן לו הלוה למלוה, הכא שאני דקא פסיד מממיה, והוה חלוה בעלמא כבר נתן לו האבן רבית דלא מפיקין, והכא יתן לו אפילו לכתמילה דהא אין לו הגאה מזה ולא נמכרה ממנו. ולפי דברינו מודה הר"ר יתכן קרקו"א דמי שאומר לחבירו ליה לי מעות מגוי שזכר בסיומן קע"ט סוף [א] ולא נתן לו משכון, דאסור, ודאי שם אפילו אס נתן לו הלוה מפיקין מיניה דמלוה כיון דשם היה רבית קלוה, דהא אין על הלוה שום שייכות פוערין שם להגוי, דהגוי לא הוה אלא לישראל האמר שמלוה לו ואומר ישראל מלוה לוה, ומליליה לומר בזה דהוה אבן רבית, ועד כאן לא פסק הר"ר יתכן קרקו"א דהוה אבן רבית אלא בערב שיש על כל פנים על הלוה שם ליה נגד הגוי אלא דהערב עושה אסור, ואפשר שפרענו הלוה להגוי ולא ידענו אלא הערב כדרך כל הארץ ועל כן לא היה רק דאחד ברבית, והוה אבן רבית לדידיה. ומו"ח ז"ל [ב"י עמוד הל' ד"ה יתכן כתב לה"ר יתכן קרקו"א דהכי נמי צהיהו דינא שזכרנו בישראל שאמר לחבירו ליה לי מעות מגוי כו' דישלם לו הלוה הפסד, ולי נראה כמו שכתבתי. וזה דעת הר"ר יתכן קרקו"א. אבל הטור סבירא ליה בכל דאחד ברבית דהוה רבית דאורייתא וכהפוסקים שזכרנו בשם ב"י, וכן כתב בר ששה [ריב"ש] סיומן ש"ה דהוה רבית קלוה, ודוקא לאחר שהוצרך הערב שצא לנלל רבית, אבל קודם זה אינו אסור אלא מדרבנן, שמה לא יצא לנלל רבית, ע"כ, וזהו ממש דברי הטור כאן שאמר דכיון שיש בו כל אסור למה נתייבנו כו', דקדק בלשונו ואמר דאסור, ולא אמר כיון

שיש בו האסור, אלא להורות דלא דעת הר"ר יתכן דמיקל כאן מממה שאין כאן אלא דאחד ברבית דיש ביה קולא, בזה כתב דאין כן, דשלא קודם שהוצרך האסור דהיינו קודם שהוצרך הערב לשלם להגוי היה הערב ספק אם יהיה הגד האסור, אבל עכשו שכבר יש דאסור וש

עליו שם רבית קלוה הישן נפסוק שישלם לו ממה ההפקד, דעיקר קולא של הר"ר יתכן קרקו"א לא היה אלא משום הפסד, והיינו שהאסור לא היה לדידיה אלא אבן רבית והוה כאן אפילו להויה מן ליה כמו בשאר אבן רבית דאין מויליין מן המלוה אי כבר פרע לו, מה שאין כן לדעת הטור דהוה רבית קלוה ואין הכי נמי אפילו כבר פרע לו [ל]הערב הרבית דמפיקין מיניה. ואף על פי שלא זכר הטור אלא לשון לכתמילה לא נתייבנו לפרוע, אין מזה דקדוק, דקאי על הר"ר יתכן קרקו"א שאמר שחייב לפרוע כיון דכאן יש לו הפסד, ועל זה מקשה הטור דודאי שחייבו אומרים כאן אם כבר פרע לא מפיקין מן הערב היה לנו לומר דגם לכתמילה אין לו כיון דאיכא הפסד, דעת הקרקו"א, אבל באמת יש כאן רבית קלוה ועל כן לא מהני כאן הפסד, וממילא אם כבר פרע לערב [ה] הרבית דודאי מויליין ממנו. כן נראה לענ"ד ברור כשמש דעת הטור, והלכה כמנומו, שכבר הוכחתי קודם לזה [שם] דבא"י ברורה מן המלמוד דהוה כאן רבית קלוה מדרבנן בגמרא מן הפסוק אל תקח ממנו נשך כו'. ומו"ח ז"ל [ב"י שם] כתב שראה לו כה"ר יתכן קרקו"א, והדברים ברורים לכל מינין כמו שכתבנו, מאחר שבסיומן קע"ד סוף [א] יש הלכה רווחת דאחד ברבית הוא רבית קלוה, [והכי] [והכא] [א] נמי כן הוא, ויפה פסק רמ"א [ב] [כאן] דעת הטור שאין לר"ך לתת לו רבית כו'. אך מה שכתב דאם כבר פרע אין מויליין דהוה כאבן רבית, אין נראה לסמוך על זה, אלא דעת הב"י שזכרנו קודם לזה, ויש הוכחות ברורות שכן הוא אמת ואפילו כבר פרע מויליין ממנו, רק במקום שיש ספק, דהיינו בפלוגתא שבין רש"י לראש"א שזכרנו קודם לזה [שם], ששם דוקא אין מויליין, כן נראה לענ"ד נכון וצדק: (ג) אב"ד אינו צריך דתת רבית. מבאן נראה לי דמי שעשה התקשרות עם חבירו צאם לא ישלם לו חובו לזמן המוגבל שישלם לו כל היקוות שלו, והמלוה ליה ממקום אחר המעות בדיבור על ריבית, שאין הלוה לר"ך לשלם לו הרווחים שנתן המלוה לאחריים, דהא גם הלוה כאן חייב בהיקוות הערב ואפילו הכי אין לר"ך ליתן לו רבית, אף על פי שערב ונתנו בדיבור דהא לגוי נתנו, כן נראה לי פשוט. ואפילו אם התנה עמו בפירוש שיקח מעות על ריבית בדיבור והוא ישלם אותן יש בזה אסור רבית, ואפילו אם נתן לו מפיקין מיניה, כן נראה לענ"ד פשוט. עוד ראיתי להזכיר דבר אחד שרבים מהמון עם נוגעים בו, דהיינו כשיש שותפים שנוטל אחד מהם מעות מגוי ברבית לזורך השותפות, וזוהי הרבית מהשותפות והריו חולקין שזהו רבית קלוה, שהגוי אינו מזכיר אלא אותו שלוה ממנו, [ואין זה דומה למה שכתב רמ"א לעיל סיומן (זה) [קס"א] [סוף] [א]

ערך פהם צמחריק"ש

במה עבר ועשה דקדק אסור, אם פרע הערב הרבית לגוי אינו מויליין מדי ישראל הלוה, ואם נתנו הלוה לערב ישראל אינו יכול לחוב לקחתו. הפסד הגוי לעבד, עין [שן] [לס] משן משפט סיומן קל"א דין ח' וסיומן קע"ה דין מ':

ביאור הגר"א

[ג] [המה] ואם עבר כו'. דמשום שערב גם בעד הרבית לא הפסיד הקרן, כמו שכתבו שם [שם]. ואם שטר שיש בו, וקיימא לן [סוף קס"א סוף] [א] כחכמים דגובה את הקרן: [ד] אב"ד אינו צריך כו'. טור [ועמוד הל' דלא כרבי יצחק קרקו"א שאמר דאינו אסור אלא בחתלה, והמה הטור עליו דהיאך נאמר לו ליתן רבית:

הגהות רעק"א

[ב] [ב"י סוף] [א] דהיינו בשני שותפים. עין בתשובת קול אליהו [ו"ד סיומן כ"ט]:

באר היטב

ליתן לו רבית, אף על פי שערב ונתנו בדיבור דהא לעובד כוכבים נתנו. ואפילו התנה עמו בפירוש שיקח מעות על ריבית בדיבור והוא ישלם אותן יש בזה אסור רבית, ואפילו אם נתן לו מפיקין מיניה. מה שכתב הט"ו מפיקין מיניה, הולך לשיטתו [סוף] [א] דכתב דהוה רבית קצוצה, אבל לסברת רמ"א

אוצר מפרשים

רבית הוכרח הלוה לקיים שבועה. ועיקר ההתפשר ביניהן, שכן כתב מהר"ר יחיאל [באשאן], והוא בשו"ת מהר"ט ח"ב י"ד סימן [א] גבי דין סאה בסאה כו' והכנסת הגדולה [באשאן] בסיומן קס"ב [ובג"י אות מהן] היה שם שבועה לא מלאני לבי למעשה להעביר הלוה ועלו השבועה. ולכו הטוב בעיני אלפים

טור שלחן ערוך השלם - רבית טור שלחן ערוך השלם עמוד מס 327 הדופס ע"י תכנת אוצר החכמה

If a partner borrows with interest from a non-Jew and invests that money into the partnership, Taz differentiates between a managing partner and a silent partner. A managing partner may invest the money and use the profits to repay the interest on the loan, because it's similar to expenses incurred in creating the profits. A silent partner may not do so, because it would be considered a loan with interest to the partnership.

שותף שלוח ברבית בעד השותפות

ט"ז יו"ד סימן קע סק"ג
שותף אחד שלוח מעכו"ם"ם ברבית בעד השותפות, אם השותף שלוח אינו עוסק בהשותפות הר"ו רבית קצוצה אם יטול את הרבית ממזון השותפות, ודינו כאילו מלוה מעות עצמו לשותפות ונוטל רבית. אך אם הוא עוסק בשותפות ולוה מעות ברבית והשקיעם לתוך השותפות, יכול למ" לאות את הפרעון שצריך לתת לגוי ממזון השותפות, דהוי כשאר הוצאות והפסדים של העסק.

עם ציונים מהש"ך

והוא לענין מהש"ך... ומהאור לענין מהש"ך... הדן אם כתב הלואה לערב... לפיכך מכל היקף הדין והדין... הערב ללוות מעות על... רבית צהימר ולשלם עבור... הלואה, שאינו משלם לערב... הרבית שנתן, ומכל שכן... אם כתב הלואה להמלוה... כן, כמו שכתב הרב ט"ז... [רי"ט סי' ק"ג]

השכר לא היה מלוה שלו, אלא שניהם ליון של המלוה, ועכשיו נעשה ליה מחדש ליה של הערב, ופינים חדשות באו לכאן. ואין לך לומר דכאן גרע טפי דבשלמא גבי ערב לגוי שזכרנו אין שם קבלת רבית להערב מן הלואה כלל, דהרי אין הערב מקבל מן הלואה טפי ממה שנתן לגוי בשבילו, על כן אין איסור בהלואה חדשה שנעשית ביניהם, מה שאין כן בזה דנתן לו שכר תחילה אימא לך דהשכר הוא

לענין נאמני הקהל, דהתם מותר מפני שהוא ללוך מלוה, ועיין מה שכתבתי עוד שם וסי' קנ"ג מה שאין שייך לכאן. ואפילו לדעת רמ"א דבערב לא היה רק אצק רבית, כאן שאני, דזה הוא עיקר הלואה והיא כולה משראל שלקח המעות מן הגוי. אלא כרייטם שניהם (להלות) [ללוות] מ"ג מגוי, דהיינו שיחמתו שניהם על השטר. אבל אם ליה האחד משראל צעיקא וותנו לשותפות שפיר

יוכל ליתן הריעות מן השותפות, דבדרך שהוא מקבלו צעיקא כן הוא וותנו לשותפות צעיקא. וצנוטל מן הגוי שזכרתי נראה לחלק, דאם שותף אחד העוסק בשותפות הוא נוטל מעות מגוי על רבית ומניחו לעסק השותפות יוכל תחילה למלאות הפרעון בזה שצריך לתת רבית לגוי והמותר יתלוך, כי לא נעשה כאן הלואה מעולם, אלא הריעות וההפקד מגיע לאותו סך ממון של ההלואה, והרבית שנתן לגוי הוא בכלל ההפקד או ממעט חלק בריות. אבל אם אחד מניח לחבירו ממון וחבירו מתעסק בשותפות לחוד, וזה המניח הממון נוטל ממון מגוי על רבית ללוך השותפות, אין לו ליטול מהשותפות לפרעון הרבית, כיון שהוא אינו מתעסק אלא חבירו, לא יוכל לומר שהרבית ממעט חלק בריות, אלא הו' ליה כאלו מניח מכיסו אותו סך ללוך השותפות, כן נראה לענין ד' שא"ה, ראובן נתן שכר לשמעון שיהיה ערב בקלן צעדו נגד לוי שילווה לו מעות, אם יש בזה חשש רבית, דשמה ל'טטר שמעון לשלם הסך שהלוה לוי לראובן ונמצא שיהיה ראובן לווה של שמעון והוא השכר רבית.

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

ד סברת הרב (דרכי משה) סוף אות א':

נקודות הבס"ף

ב"ש סי' ק"ג אב"ד ודאי כי שנתן שפירות פהע"ב שיתן הערב אבדו שפר נטיו פהע"ב בזה ודאי אסור דהא תב"פ נעשה ליה ש"ו ב"ד. ולמי חוקך בזה, דמכל מקום השכר לאו שכר הלואה הוא אלא שכר מה שמחייב הוא עצמו צעד חבירו, וכמו שכתב שם נוהגין היסור:

הגהות והערות

ד' מוקן ממהדורת קניינספגנת מרי"ט: ט"ו מוקן ממהדורת סלאוויטא תק"ק"ג: ט"ז מוקן ע"פ אמרי בינה: י"ד לפנינו בנמצא הנוסח "אין":

בשביל זה תחלה שצאם ל'טטר כעדו יתנו יהיה הוא לווה שלו, ועל זה ודאי יש חשש שהשכר נחשב לרבית, ודומה לרבית מוקדמת וימון קס ספי"ג [1] דהיינו שמקדים לו שכר צאם ל'טטר אחר כך להיות לווה שלו. זה אינו, דאם כן היה אסור לקבל שכר להיות אפילו סתם ערב צעדו דשמה יצוא הדבר שיצטרך לשלם למלוה ויהיה הלואה לווה של הערב, וכי תימא הכי נמי, הא ודאי לימא, שהרי צהדיא כתב הרמ"א שבתשובה [כלל סד סימן ג] הביאו צ"י סוף סימן קכ"ט בחי"מ [עמוד א' ד"ה כתב הרמ"א] דמי שהצטיט לחבירו שכר שיהיה ערב צעדו צריך דוקא קנין, משע מניה דהיתר גמור הוא בקבלת שכר להיות ערב, ועל כרחק לומר דהשכירות הוא אינו שייך להלוואה אלא צעד זהו הערב עושה שיתן המלוה המעות ללוה, ומקבל עליו הערב אחריות המעות באופן שיהיה המלוה בטוח יותר, ולא עלה על דעת הערב כלל תחילה ש'טטרך הוא לשלם, דאם היה (תשובה) [חושבן] [10] כי ודאי לא היה ערב צעדו, ואם כן אין שייך לומר שהשכירות יהיה רבית בשביל שיהיה מלוה שלו. וזה דומה למה שכתב בסוף סימן קע"ג מי שהצטיט מלא ל'טטרין כו', כפי מה שפירשתי שם וסי' קנ"ג, ע"ש. ועל פי זה (ס"ל) [נראה לך] [10] דגם לרש"י [שם ע"ב, ד' ד"ה לוחן] דכתב צ"י ריש סימן ק"ע כאן [שם] בשמו גבי ערב לגוי צעד ישראל דאין היתר אלא אם כן מקבל עליו שלא יצבע הערב כלל תחילה אלא אחר שיתצב ללוה ולא יהיה לו לשלם אבל אם יש רשות ביד הגוי לתצוב תחילה מי שירצה אסור, מכל מקום כאן בקבלת שכירות צעד הערבות לישראל מודה דשרי, דאין לשכירות שייך לרבית צעד ההלואה שכתב אחר כך, כמו שכתבנו. [10] אבל ודאי מי שנתן שכירות להערב צעדו הערב לצדו שטר עליו המלוה, בזה ודאי אסור, דהא תב"פ נעשה ליה שלו ולא של המלוה. וצונות שכירות לחבירו שיתן שטר עליו למי שרוצה לקנות סמורה ממוכר אחד ואין רוצה להאמינו ליה הלווקט ועל כן הוא מצדק מזה שיתן שטר עליו להמוכר, ונתן לו שכירות על זה, בזה יש תקנה שאמר הערב להמוכר אינו נתן לך שטר על הממון ואיני הווקט, ונמצא שאמר כך הוא נתן להלווקט צמורת מקח ממנו מחדש, וזה פשוט דמותר גמור, כן נראה לענין בזה:

מידו דלא גרע מאצק רבית: צביל זה תחלה שצאם ל'טטר כעדו יתנו יהיה הוא לווה שלו, ועל זה ודאי יש חשש שהשכר נחשב לרבית, ודומה לרבית מוקדמת וימון קס ספי"ג [1] דהיינו שמקדים לו שכר צאם ל'טטר אחר כך להיות לווה שלו. זה אינו, דאם כן היה אסור לקבל שכר להיות אפילו סתם ערב צעדו דשמה יצוא הדבר שיצטרך לשלם למלוה ויהיה הלואה לווה של הערב, וכי תימא הכי נמי, הא ודאי לימא, שהרי צהדיא כתב הרמ"א שבתשובה [כלל סד סימן ג] הביאו צ"י סוף סימן קכ"ט בחי"מ [עמוד א' ד"ה כתב הרמ"א] דמי שהצטיט לחבירו שכר שיהיה ערב צעדו צריך דוקא קנין, משע מניה דהיתר גמור הוא בקבלת שכר להיות ערב, ועל כרחק לומר דהשכירות הוא אינו שייך להלוואה אלא צעד זהו הערב עושה שיתן המלוה המעות ללוה, ומקבל עליו הערב אחריות המעות באופן שיהיה המלוה בטוח יותר, ולא עלה על דעת הערב כלל תחילה ש'טטרך הוא לשלם, דאם היה (תשובה) [חושבן] [10] כי ודאי לא היה ערב צעדו, ואם כן אין שייך לומר שהשכירות יהיה רבית בשביל שיהיה מלוה שלו. וזה דומה למה שכתב בסוף סימן קע"ג מי שהצטיט מלא ל'טטרין כו', כפי מה שפירשתי שם וסי' קנ"ג, ע"ש. ועל פי זה (ס"ל) [נראה לך] [10] דגם לרש"י [שם ע"ב, ד' ד"ה לוחן] דכתב צ"י ריש סימן ק"ע כאן [שם] בשמו גבי ערב לגוי צעד ישראל דאין היתר אלא אם כן מקבל עליו שלא יצבע הערב כלל תחילה אלא אחר שיתצב ללוה ולא יהיה לו לשלם אבל אם יש רשות ביד הגוי לתצוב תחילה מי שירצה אסור, מכל מקום כאן בקבלת שכירות צעד הערבות לישראל מודה דשרי, דאין לשכירות שייך לרבית צעד ההלואה שכתב אחר כך, כמו שכתבנו. [10] אבל ודאי מי שנתן שכירות להערב צעדו הערב לצדו שטר עליו המלוה, בזה ודאי אסור, דהא תב"פ נעשה ליה שלו ולא של המלוה. וצונות שכירות לחבירו שיתן שטר עליו למי שרוצה לקנות סמורה ממוכר אחד ואין רוצה להאמינו ליה הלווקט ועל כן הוא מצדק מזה שיתן שטר עליו להמוכר, ונתן לו שכירות על זה, בזה יש תקנה שאמר הערב להמוכר אינו נתן לך שטר על הממון ואיני הווקט, ונמצא שאמר כך הוא נתן להלווקט צמורת מקח ממנו מחדש, וזה פשוט דמותר גמור, כן נראה לענין בזה:

נראה דלפי דעת הרשב"א [שם ע"ב, ד' ד"ה אלא מסתברא] ודעימיה שמציא צ"י ברש"י סימן ק"ע [עמוד תכ"ד ד"ה ודעת] דבישראל שנעשה ערב לגוי צעד ישראל צעד קרן ורבית דאסור היינו דוקא בערב שלוף דוך, דהיינו שאין רשות לגוי לתצוב את הלואה כלל, או דוקא אסור ולא ביש רשות לגוי המלוה לתצוב את מי שירצה, פשיטא דכאן שרי, דהא גם כאן יכול המלוה לתצוב את מי שירצה, נמצא דאין על שמעון שם מלוה לגבי ראובן, אלא שניהם יש עליהם שם לווה נגד לוי. ואין לך לומר דאחר ש'טטרך שמעון לפרוע ללוי יפול אחר כך עליו שם מלוה, זה אינו, דאם כן גם צברד לגוי שזכרנו דמותר כל שאינו שצריך דוך אלא יכול לתצוב את מי שירצה נימא כן, דשמה ל'טטרך הערב לשלם תחילה, אלא על כרחק דבחר ההלואה אזלינן, דבאותה עשה לא היה הערב מלוה של הלואה, ומה שחזר הערב ומקבל הפרעון אחר כך מן הלואה הו' ליה כאלו הלואה לו באותה עשה אותו סך שפרע לגוי בשבילו דהוה לווה, וחייב להחזיר לו מה שפרע בשבילו כיון דמעיקרא נעשה צהימר, והכי נמי כאן לא חשבינן כלל מה שנתן לו תחילה שכר, דבשעת נתינת

ביאור הגר"א

טעמו של הרשב"א [שם ד"ה אלא מסתברא] שכתב דוקא בערב שלוף דוך, דאם לא כן לא היתה רבית קצוצה כיון שאינו בא מלוה למלוה, וערב שלוף דוך הוא לווה באמת. ונראה שטעמו סופר שם בספר התרומות, ותיבת וערב מיותר:

[ה] ואי כבר כו'. כן כתוב בספר התרומות דף ס"ו ע"ג [שער נו ח"ד סימן יעמוד תקומא] וערב אפילו היה חשש בדבר אינו אלא אבק רבית, שהוא אינו בא מלוה למלוה. אבל צ"ע, דאם כן מאי פירי [שם בגמרא] והא כיון [1] כו'. ונראה שהו

פתחי תשובה

(ב) כבר פרע. עיין באר היטב [סי' ד] שהט"ז חולק, ועיין בזה בתשובת פרח מטעם אהרן חלק א' סימן כ"א:

באר היטב דהוי אבק רבית לא מפיקינן, וק"ל. עוד ראיתי להוכיח דבר אחד, בשני שותפים שנוטל אחד מהם מעות מעובד כוכבים רבית ללוך השותפות, ונתן רבית מהשותפות והריעות מולקין, שזהו רבית קצאה, שהעובד כוכבים אינו מזכיר אלא השותפות שפיר יוכל ליתן הריעות מהשותפות, דבדרך שהוא מקבלו צעיקא כן הוא מתעסק לעסק השותפות, ויכול תחלה למלאות הפרעון בזה שצריך לתת רבית לעובד כוכבים והמותר יתלוך, כי הרבית שנתן לעובד כוכבים הוא בכלל ההפקד או ממעט חלק בריות, אלא אם אחד מניח לחבירו ממון ומתעסק בשותפות לחוד, וזה המניח הממון נוטל ממון מעובד כוכבים רבית ללוך השותפות, אין לו ליטול מהשותפות לפרעון הרבית, כיון שהוא אינו מתעסק אלא חבירו הוה ליה כאלו מניח מכיסו אותו סך ללוך השותפות, עכ"ל. ועיין לעיל סימן קס"ט [וצדק היטב למהר"ט] סי' ק"ז מה שכתבתי בשם ספר הזכרונות [רי"ט וכו' ז]: (ד) כבר. הנה נכנסתי לעיל סי' ק"ז דהט"ז חולק על רמ"א בזה ופסק דאפילו אם כבר פרע הרבית מוציא מידו, אבל אין כן דעת הש"ך [סי' ג], וגם הדין דבניו בנקודות הבס"ף [סי' א] לחלק על הט"ז. וכמד עור הט"ז [סי' ג] שנשאל על

אוצר מפרשים

ואדם שיכופו את שניהן ככל אשר אנתנו עושים פה, והוא הדין בנדרן וידן. ומה שכתב עוד הט"ז משותפים שלקח אחד מהם מעות מגוי בריבית, כתבתי בסימן קס"ט בס"ק ט"ו [אוצר מפרשים סי' לב], רשם [ספר הזכרונות ריש וכו' ז] לא מתקן אם זה שמתעסק נוטל מהגוי או השני שנתן רק ממון לשותפות הלואה מן הגוי, ונראה שיהיה כיון הט"ז אם השני אין מתעסק אין לו ליטול מהשותפות לפרעון הרבית. עוד כתב הט"ז מי שנתן שכירות לערב שיתן הערב לברו שטר עליו להמלוה, בזה ודאי אסור, דהא תיבך נעשה לווה שלו ולא של מלוה, ע"כ. ובנקודות הבס"ף [סי' ב] כתב בהדיא, ואני חוקך בזה, דמכל מקום השכר לאו

שכר הלואה היא אלא שכר מה שמחייב הוא עצמו בעד חבירו, וכדומה שכן נוהגין היתר, עכ"ל. ולי נראה דרפה כיון הטי"ז, דהא תב"פ נעשה לווה שלו. אך קשה לי [ד] והו' אסור אף בלא יטול שכר, דהו' ערב שלוף דוך ואסור, והאין כתב הש"ך כדומה שכן נוהגין היתר. אבל בנרא אם שניהן מוחיבים ליתן לגוי, ואף שניהם חותמין על הממ"ס, אף על פי שבדיניהם דהו' ערב קבלינן, ואף שמפורש שיכול לתצוב אחד מהם, רשאי לטול שכר: [בית חכם יורה סי' ד] 1 (שם) שא"ה ראובן. עיין תשובת חת אירי סימן ק"צ: (התם סופר)

קע א אב"א אינו צריך לתת רבית שנותן בשבילו דאין אומרים ליתן רבית. ונראה משום דאין רבית בכלל היזקות כמו שכתבנו בנ"י. [עמוד הל' ג' ע"ג] ונראה שיש להחזיר רבית לזמן פירעון שישלם לו כל היזקות הוא פטור מן הרווחים ואסור ליתן לו רווחים, אבל עכשיו דורות הללו המנהג צדיני ארצות לפסק פסידא דשוקא ואין פוסה פה ומנפסף כדון הפקר בית דין הפקר זה פשוט. ועיין בשו"ת פ"ק סי' ק"א: [פ"ז]:

הגוי שלא (א) יתבע את הערב תחלה הרי זה (ב) מותר: הגה והאידנא מסתמא הוי כאליו קבל עליו הכי דסתם ערבות כן הוא ודווקא במקום שהמנהג כן שמועטין הלוה תחלה: ויש אומרים שאינו אסור אלא בערב שלוף דוין (פירוש ערב שמנקה את הלוה מדין המלוה כשלוף דוין, רש"י יבמות קט, ב ד"ה שלציון, שהוא מין עשב שמיבשין אותו ורודחצין בו את הידים להעביר הזוהמא, ערוך ערך אשלג (הראשון)) דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל שהוא יבול לרדותו אצל הערב: הגה ואם (עכ"ז) [עבר] ונעשה ערב בעדו צריך לשלם כל הפסד המגיע לו על ידו א אצל [א] (ב) אינו צריך לתת רבית שנותן (ג) בשבילו דאין אומרים ליתן רבית ואי (א) כבר פרע לו הרבית אין (ד) מוסיאין מידו ללא גרע מאבק רבית:

ליתן חלק לחצירו כמבואר בסימן קע"ז סעיף כ"ט, וכאן שולח לצורך שותפות ונתחין לזכות לשותפו כהריו כלל גוונא נוטל חצירו חלקו, והא דמחוייב למלאות ההיזק מממון השותפות היינו משום דשותף המוסיא הולאית כיווד כרשות דמי ונוטל הולאה שיעור שצח כמבואר בחו"מ סימן קע"ח [סעיף ג], והכא נמי הרבית שנותן לצורך טובת השותפות הוי כמוסיא הולאה, דמה לי אם שוכר פועלים לצורך השותפות או שוכר מעות לצורך השותפות, ונוטל הולאה כשיעור השבח שהשביח המעות, וכיון שאין צריך לשלם לא מקרן השותפות ולא מצינו רק מהשבח שהשביח לא נעשה לזה כלל, משא"כ המקבל שחייב לשלם מצינו כל הסך שקיבל מהנותן, דודאי הנותן הודיעו שהמעות הללו לזה צריכה לצורך השותפות, דאם לא הודיעו ונתן סתם המעות להחמק ודאי דאין צריך המקבל ליתן הרבית. ולפי זה כשהמקבל לזה צדיעת הנותן שאו חייב לשלם מצינו, אסור. עוד כתב דלדעת רש"י [בבא מציעא ע"ב, א ד"ה לדין] מותר ליתן שכר להיות ערב קבלן. ותמוה מאוד דאפילו לומר היה ערב קבלן צדיע ואשלים לך מה שתפסיד בשבילי אסור כל שכן שירותי, ואנה השכל שיגזור כן, דללוות מאה מהעובד כוכבים ולהצטיה ליתן עוד חמשים להעובד כוכבים והישראל יהיה ערב קבלן אסור, וליתן החמישים לישראל יהיה מותר. ומסביר נראה דאסור, כיון דהתנה עמו שיהיה קבלן לזמן וקודם הזמן אין הקבלן יכול לתובעו ולכופו לפוטרו מהקבלנות עד הזמן כמבואר בחו"מ סימן קל"א סעיף ד' בהג"ה, וכיון דקבלן הוי כמלוה לדעת רש"י, אגר נטר גמור הוא. וצויתר תימה על הנקודות הכסף [ס"ק ג] שמתיר אפילו ליתן שטר. ואפשר דמייירי שאמר ליתן שכר שישתדל לו הלוואה צין שיטריך להיות ערב קבלן בעדו צין שלא יטריך, היינו אפילו כשילוח לו צלל ערב קבלן מחוייב ליתן לו שכר טרחו, וזה מחירין הט"ז והש"ך כמו שכתב בש"ט מקובלת למציעא דף ס"ט [ע"ב ד"ה ואמר רבא] גבי שרי לומר הילך זו ואמור לפלוני שילוח, ע"ש. וכתב שם דדוקא כשמקדים לו השכר מותר, אבל ליתן לו אח"כ אסור:

חוות דעת חידושים

קע (א) יתבע את הערב. ולא מיציעא הלוהו מאה במאה וממשים, אלא אפילו התנה לתת לו כן וכך רבית לחודש מותר: (ב) אינו צריך לתת רבית. והוא הדין מי שיתחייב צאם שלא ישלם חובו לזמן פירעון שישלם כל היזקות, והמלוה הוצרך ללוות צריכה בזמן פירעון, אין צריך הלוה להחזיר הרבית אפילו התנה בפירוש, ואפילו נתן כבר מפקינן מיניה, אבל כשנתן לו משכון וזהו לו להשכינו צריכה כשיגיע הזמן, מותר. וכן שני שותפין אסור לאחד מהן ללוות צריכה מעובד כוכבים וליתנו בשותפות, דהוי כמלוה לחצירו צריכה, רק יתתמו שניהם על השטר ולא יכתבו ערב קבלן בשטר. וצמקבל עיסקא כשלוה מעובד כוכבים שלא צדיעת הנותן, מותר

ליתן חלק לחצירו כמבואר בסימן קע"ז סעיף כ"ט, וכאן שולח לצורך שותפות ונתחין לזכות לשותפו כהריו כלל גוונא נוטל חצירו חלקו, והא דמחוייב למלאות ההיזק מממון השותפות היינו משום דשותף המוסיא הולאה כיווד כרשות דמי ונוטל הולאה שיעור שצח כמבואר בחו"מ סימן קע"ח [סעיף ג], והכא נמי הרבית שנותן לצורך טובת השותפות הוי כמוסיא הולאה, דמה לי אם שוכר פועלים לצורך השותפות או שוכר מעות לצורך השותפות, ונוטל הולאה כשיעור השבח שהשביח המעות, וכיון שאין צריך לשלם לא מקרן השותפות ולא מצינו רק מהשבח שהשביח לא נעשה לזה כלל, משא"כ המקבל שחייב לשלם מצינו כל הסך שקיבל מהנותן, דודאי הנותן הודיעו שהמעות הללו לזה צריכה לצורך השותפות, דאם לא הודיעו ונתן סתם המעות להחמק ודאי דאין צריך המקבל ליתן הרבית. ולפי זה כשהמקבל לזה צדיעת הנותן שאו חייב לשלם מצינו, אסור. עוד כתב דלדעת רש"י [בבא מציעא ע"ב, א ד"ה לדין] מותר ליתן שכר להיות ערב קבלן. ותמוה מאוד דאפילו לומר היה ערב קבלן צדיע ואשלים לך מה שתפסיד בשבילי אסור כל שכן שירותי, ואנה השכל שיגזור כן, דללוות מאה מהעובד כוכבים ולהצטיה ליתן עוד חמשים להעובד כוכבים והישראל יהיה ערב קבלן אסור, וליתן החמישים לישראל יהיה מותר. ומסביר נראה דאסור, כיון דהתנה עמו שיהיה קבלן לזמן וקודם הזמן אין הקבלן יכול לתובעו ולכופו לפוטרו מהקבלנות עד הזמן כמבואר בחו"מ סימן קל"א סעיף ד' בהג"ה, וכיון דקבלן הוי כמלוה לדעת רש"י, אגר נטר גמור הוא. וצויתר תימה על הנקודות הכסף [ס"ק ג] שמתיר אפילו ליתן שטר. ואפשר דמייירי שאמר ליתן שכר שישתדל לו הלוואה צין שיטריך להיות ערב קבלן בעדו צין שלא יטריך, היינו אפילו כשילוח לו צלל ערב קבלן מחוייב ליתן לו שכר טרחו, וזה מחירין הט"ז והש"ך כמו שכתב בש"ט מקובלת למציעא דף ס"ט [ע"ב ד"ה ואמר רבא] גבי שרי לומר הילך זו ואמור לפלוני שילוח, ע"ש. וכתב שם דדוקא כשמקדים לו השכר מותר, אבל ליתן לו אח"כ אסור:

The Chavos Daas limits the leniency of the Taz for managing partners to repay their loans with interest to a case where he borrowed the money without the knowledge of the other partner, which means that the principal of the other partners is not liable for any losses, and he may only use profits generated to repay the loan. If, however, the principal capital of the partnership would be liable for the interest it would be considered ribbis. This is also the opinion of the Shulchan Aruch Harav which was cited above.

חו"ד יו"ד סימן קע ס"ק א' מ' וכתב עוד" עד "לשלם מביתו אסור" החו"ד מבאר שההיתר של הט"ז הוא דוקא באופן שהשותף לזה שלא בידיעת שאר השותפים, ומה"ט ליכא שום אחריות עליהם אם יופסדו המעות, ונמצא שאינו נוטל הרבית מקרן השותפות אלא מתוך רווחי השותפות. אבל אם קרן השותפים נתחייבה ברבית הרי"ז אסור וכן מבואר בשו"ע הרב דיני רבית סעיף סד, הו"ד לעיל.

מהני כמבואר בפירוש בהרמב"ם פ"ד מהל' שלוחין ושותפין [הל' א'] ו"ל כללו של דבר בכל הדרכים שקונה הלוקח באותן הדרכים עצמן קוין השותפין זה מזה הממון המוטל ביניהם להשתתף בו עכ"ל והסכימו עמו הרמב"ן ז"ל [הג"ל] וכן דברי האור זרוע [מונח ב"י שם לפט"ף ד'] והעיטור [כמט"י בההרש"ם הג"ל] והרי"ף [מונח ב"י שם לפט"ף א'] ועוד רבים כמבואר בשו"ת מהרשד"ם ז"ל בחלק חו"מ וזה לשונו בסי' קנ"ד מכל מקום דעתי הוא דבהא ודאי הייתי ממשכן נפשי לומר שהי' יכול הנחבע לטעון בענין כזה קים לי בהרמב"ן והרמב"ם גם אחרים הנמשכים לדעתם עכ"ל ואם כן בודאי לא יכול להוציא מהמוחזק ונעלם מהנחיצות המשפט [שם ס"ק ה'] דברי מהרשד"ם אלו ולכן עלה על דעתו הרמה ז"ל שמוציאין מהמוחזק דרמב"ן ורמב"ם יחדאי נהו ונהפוך הוא דרבים עמהם כ"ל ולכן בודאי אין מוציאין מהמוחזק:

ורק דיש לחייב לראובן מטעם אחר דכיון דמבואר במדרכי פרק הגזול [ב"מ ג"ח ע"א ס' קט"ז] דאפילו דאינו רק גרמא לנטל ממון חבירו מ"מ כיון דחבירו נפסד על ידו מועיל להחמיצו אפילו בדבור ו"ל שם ומכאן אתה למד לכל הגרמות אם יקבל עליו בפירוש לשלם (או) אם יגרס לו הפסד שהוא חייב יעו"ש עכ"ל קט"א ואם כן יש לומר בנדון דידן נמי אלו לא הי' ראובן מטעה לשמעון בשותפות הי' שמעון בעצמו עושה זה העסק וא"כ נפסד על ידו ממילא נחמיצו ראובן בדבור לחוד לשלם על כל פנים כל הפסדו:

אך עדיין אין זה הפסד ברור לשמעון דמי יודע אם הי' האפסערטו שלו מתקבל דלמא הי' אחרים נפחות מכפי שפסק הוא וגם אם עשה בזה הפיסקו דלמא לא הי' ריוח וכיון שאין הדבר ברור אין יכולים מספק להוציא מראובן המוחזק ויעוין במהנה אפרים שכתב בסי' י"ח מהל' שכירות ו"ל דהיינו דוקא היכא דהנאה אבל היכי דלא הנאה כלום אינו משלם לו אלא מה שגרס לו להפקיד ולא יומר עכ"ל הרי דבלא הי' הפסד ברור אין מוציאין ממון:

וְצָבָן להלכה יש לומר דראובן פטור ורק כמה שהנאה מה שהצריח הליציטאנטין זה מחייב לשלם לו כפי אומדן הצד"ס או כפי שהצטיח לו בעד זה אם אינו יוצא מגדר דרך העולם דנימא משטה אני בך:

סימן כט

לידירי הרבני החריף ובקי מו"ה דוד ב"י גענגער:

שאלה בנידון דין ודברים שבין ר' אשר ושותפו ר' ישראל ששכר ר' אשר רפת אצל אדון ולקח לעצמו שותף ר' ישראל לזה העסק וטען ר' ישראל שהתנה עם ר' אשר שילוח המעות אצל עב"ם והרצית יתנו המה מהשותפות ור'

קעא. מביאו רבינו לקמן בסימן ל"א מ"א ומ"ב.

אשר הכחיש אותו ועסקו שניהם בכל השותפות וכל עצמות השותפות והעסק נעשה ממועות הלוואה כאשר טענו לפנינו האם ינטרך ר' אשר ליתן חלק רצית וגם העד עד אחד בתורת עדות שמיכף כאשר עשו שותפות הי' מדובר ביניהם שיתנו רצית מהשותפות ור' אשר הסכים לזה כי ר' ישראל רצה שיקחו שותף שלישי להעסק כאשר שאין לו מעות על העסק כלום ור' אשר השיב לו שלא יקח שום שותף ומה שינטרכו ליתן יתנו שניהם מהעסק ולפ"ד החוות דעת [ויד' ס' ק"ע ס"ק א'] אם הי' הדבר בדיעת השותף הוא פטור מלימן ואף אסור ואחלה פני כבוד אדמו"ו ילמדנו מה לעשות:

תשובה אודות שאלתו הנה מחמת גדול טרדותי לא יכולתי לעיין בגופא דעובדא רק מה שנחפיק מעלתו באם שותף שעוסק בשותפות ומקבל העסקא לזה מהגוי ברצית שמבואר בט"ו ז"ל [ויד' ס' ק"ע ס"ק ג'] שמוטר ליקח הרצית מהעסק ורק החוות דעת ז"ל הקשה על הט"ו דמאי שנא מקבל מנותן הלא בשניהם היו שותף הב' גם כן לזה ואם כן נוטל ממנו רצית ומשום הכי מפרש החוות דעת ז"ל דברי הט"ו ז"ל דאיירי שזהו שלא מדעתו של הנותן דלא נעשה לזה ורק בריוח נוטל שכר יעו"ש ונחפיק מעלת כ"ת אם נפסקו כן לדינא:

והנה לפענ"ד דברי הט"ו ז"ל אינו סובל פירוש זה כאשר יראה כל מעיין ורק דברי הט"ו ז"ל ברורים למאוד דבשלמא כשהנותן לזה המעות ונתנה להמקבל העסק בשותפות והו' שם לזה על שניהם וא"כ נוטל רצית מישראל וזה אסור אבל כשמקבל לזה מעות לנרץ משא ומתן ועוסק אינו כלל הלוואה רק משא ומתן לשותפות והו' כמו שלוקח סחורה בהקפה ונותן שכר עגלה שודאי מנכה שכר עגלה קודם שיחלוקו בריוח וכן נמי הכא אינו צגדר הלוואה כלל ולא נתחייב הלה שלא נתעסק מעולם רק הוא שותף לריוח אם יהי' לצד הרצית וגם להפסד הוא שותף להחפרע ממה שיש במוך השותפות אבל פשוט לפענ"ד שאם ח"ו הי' נפסד וכלה מעות השותפות שאין עליו לשלם מצימו כי לא נעשה כלל לזה רק שותף למשא ומתן וכמו אם שותף אחד לקח בהקפה סחורה על שמו ואם כלה מעות השותפות לא ינטרך זה לשלם מצימו שלא קנה בהקפה ורק מי שקנה בהקפה על שמו ישלם:

ובנידון דידן נמי כן מי שילוח הוא ישלם והשני שלא הגיע המעות לידו בתורת הלוואה במאי ישמעד ולא הי' כלל רק שותף ולא לזה שהוא לא לזה מעולם ואין דעתו כלל לשלם מצימו כמו שמבואר [בחור"מ] בסי' קע"ו [פס"ף ו'] ואם כן כיון שלא הי' כלל שם לזה עליו בודאי יקח מקודם חלק הרווחים שנותן קע"ב לגוי ואחר כך יחלקו ביניהם זה

קעב. אולי צ"ל ונתן.

דברי חיים (שו"ת) >מהדורה חדשה< - אהע"ז, חו"מ האלברשטאם, חיים בן אריה ליבוש עמוד מס 613הודפס ע"י תכנת אוצר ו

The Divrai Chaim argues with the Chavos Daas and holds that a managing partner may borrow with interest and invest it into the partnership, even if the other partner is aware of the loan. He holds that even in such a case the other partner has no personal obligation to pay the interest out-of-pocket, and the only recourse is collecting from the company assets, which suffices to remove the problem of ribbis.

שו"ת דברי חיים, חו"מ ח"א סי' כט
 הדברי חיים פליג על החו"ו, וס"ל דאפילו כשלווקה הרבית מקרן השותפים מותר, כל שלא נתחייבו לשלם מכיסם, כיון שאין על זה שם הלוואה אלא כשאר מו"מ שעושים מתוך השותפות.

לא. לזה אחד מהשותפים מן העכו"ם ברבית, והוא אחד מהמתעסקים בעסק השותפות, יש אומרים שמותר להכניס המעות לקופת השותפות, ואח"כ לשלם מתוך השותפות כל הרבית שיש לשלם לעכו"ם, ואפילו לא היה ריוח בעסק השותפות כשיעור הרבית שנותנים לעכו"ם (ע). ויש אומרים שלא התירו אלא כשהיה ריוח ממעות ההלוואה ומשלם הרבית מתוך הריוח ואח"כ מחלקים מותר הריוח ביניהם (עא). או שיקח הרבית ממעות השותפות קודם ההלוואה

מ"ש בענין מי שרוצה להתנהג במדת חסידות וגורם בזה הפסד לחברו. ומ"מ נראה שבנדון דידן כיון שכולם עושים כן. וגם שייך הסברא שע"ד כן נכנסו לשותפות אין כאן בית מיחוש. ולשיטת ההשיב משה אפשר שאף אסור לשותף לשלם אפילו אם ירצה, כיון שהשותף יודע שלא היה ריוח אינו יכול להשביעו, דבשלמא כששניהם לקחו בעיסקא ושניהם נתחייבו שבועה למלוה מותר לו לשלם, אבל אם האחד לזה בעיסקא והכניס לקופת השותפות ואתה בא לחייבו מטעם כשם שלקח בעיסקא כך גותנו בעיסקא אינו יכול להשביעו וממילא אינו יכול ליקח ממנו כלום. (ע) שו"ת דברי חיים ח"א חו"מ סי' כט, וכמ"ש לעיל שאין כאן גדר הלוואה אלא משא ומתן, דכל מה שהשותף עושה השני מתחייב על ידו, ומפרש כן דברי הטו"ז (מיהו אם היה הפסד בכל מעות השותפות כתב הד"ח שאינו יכול לתבוע מהשותף לשלם מביטו) עיי"ש. וכ"כ בשו"ת קול אלי' סי' כט ובשו"ת יח"ש"ם ח"ז סי' מה וסני"סג. ועי' בפרק לא בדין נאמני הקהל שלוו מעכו"ם. כתב בערך ש"י (ריש סי' קע) בשותף שלוו מעכו"ם לצורך השותפות, ואפי' שניהם חתמו על השטר, ואח"כ לקח אחד מהשותפים מעות מהשותפות לצרכו, מכל מקום חייבים לפרוע הרבית מתוך השותפות, ואסור לתבוע מזה שהוציא המעות לצרכו שישלם הוא לבדו על אותו סכום שלקח לצרכו. י"הרי מכיון דאמרינן ששניהם לוו ביחד, אם יפרע אחד הרבית הרי זה כפורע רבית לשותף השני עבור חלקו שיש לו במעות שהוציא. ואע"פ שגרים לו היזק, דלולא שהוציא המעות היה פורע לעכו"ם ונפטר מהרבית. ולמד כן מדברי הטו"ז. (ועי' עוד מ"ש בזה בע"ה בפרק לא ישראל מעכו"ם גבי חמשה שלוו מעכו"ם). ונלע"ד שדברים אלו אינם אלא לשיטת הפוסקים שלמדו בשיטת הטו"ז שנעשה כאילו שניהם לווים מן העכו"ם. אבל לשיטת שו"ע הרב שרק השותף הלוה נחשב כלוה, וכל ההיתר הוא משום שפורע משלו קודם שמכניס לשותפות, אדרבה, אם יפרעו מתוך השותפות יהא אסור, אלא אם כן יחתמו שניהם על השטר. ולפי"ז מ"ש בערך ש"י ואפילו שניהם חתמו וכו' אינו מדויק לשיטה זו. (עא) עי' לעיל שהבאתי פירוש הדברי חיים והמהרש"ם בדברי הטו"ז. וכבר כתבתי שלדבריהם דברי הטו"ז יחזיקים (המהרש"ם שם כתב שאפשר שאין זה טעמו של הטו"ז אלא שלדינא כתב כן). אמנם מדברי שו"ע הרב נראה שהבין דברי הטו"ז באופן אחר. זול"ל (בסעיף סד), ואפילו ב' שותפים שלוו אחד מהם מעות מנכרי ברבית לצורך השותפות ונותן הרבית מן השותפות אסור (אפילו שניהם חתומים בשטר חוב, אם הגוי יכול לתבוע כל המעות מזה שלוו ממנו מדין ערבות) אח"כ התעסק והרויח במעות אלו יכול ליטול הרבית מן הרייח תחלה ליתן לגוי ואח"כ יחלקו הרייח הנשאר כי הרבית נחשבת להפסד מן הרייח לשניהם (וסברא זו נמצאת גם במבי"ט (ח"ג סי' עב) אלא שמדבריו נראה שחשש עכ"פ לרבית דרבנו). ע"כ. וכעין זה כתב בחכ"א כלל קלב סי' ת. ונראה

Practically, the Bris Yehuda cites both opinions as to whether the leniency of the Taz would apply if the company assets are obligated by the loan even where no profit is generated. He suggests to pay the non-Jew the interest amount upfront before the loan is granted, and only then should they accept the loan.

ברית יהודה פרק ו' סעיף לא לדינא הביא הברית יהודה את ב' דעות הפוסקים אם מותר לשותף אחד שלוו ברבית מעכו"ם ליקח הרבית מקרן השותפות, וכתב עצה שמתחילה יקחו הרבית מממון השותפות ויתננה לעכו"ם, ורק אז יקבלו את ההלוואה.

ונותנו לעכו"ם ואח"כ יקבל ההלואה ויתן המעות לקופת השותפות (עב).

מדברי שו"ע הרב שהבין דברי הטו"ז כפשטן שבאמת נחשב השותף הלוה כמלוה לגבי השותף השני, וכמ"ש הטו"ז בראש דבריו. אלא שהוסיף הטו"ז למצוא היתר אם הרויח במעות אלו, דאמרינן שלא זכה השותף אלא בסוף העסק. ואז מחשבין הרויח וההפסד, וגם הרבית לעכו"ם בכלל ההפסד הוא, וממה שנשאר מן הרויח לאחר גכוי כל ההפסדים זוכה השותף בחציו. ולכאורה נראה דאין נ"מ אם השותף מתעסק בעסק נפרד ממש או שמכניס המעות לעסק השותפות ושניהם מתעסקים, כדמוכח לכאורה מלשון הטו"ז וכן משמע בחכ"א שם. אמנם אפשר שהשו"ע הרב, מדנקט התעסק הרויח לשון יחיד, אפשר דס"ל שאסור להכניס מעות אלו לעסק השותפות, שמיד זוכה בהם השותף השני ונעשה לוה ולא התירו אלא כשהשותף הלוה מתעסק בהם לבדו ופורע הרבית ואח"כ גותן לשותף חצי הרויח. ודמ"א למ"ש הראנ"ח הובא לעיל סעיף כג. וכן משמע בספר בית דוד סי' פז שלא התירו אלא בכה"ג. וכתב שם עוד עצה להתיר אפילו כשיכניסו המעות לעסק השותפות, שיתנו ביניהם בתחלת השותפות שגל מי שילוה מעכו"ם ברבית, יהיה לו יתרון ברויח כשיעור מה שצריך ליתן לעכו"ם ברבית. עיי"ש. ולפי זה צריך לומר דמ"ש הטו"ז שמותר בדרך עיסקא, היינו אף כשמכניס המעות לעסק השותפות. ועוד היה נראה מסברא, דכשלוה מעכו"ם, כיון שיכול השותף לעשות בהם כרצונו, ואף להוציאם לצרכי ביתו, מסתבר יותר לומר שלא זכה השותף בחלקו אלא לאחר גמר העסק. אבל כשלוה בדרך עיסקא ואסור להוציאם לצרכו, ועל כרחו לקח כדי להתעסק, וכיון שהשותף זוכה בכל התעסקות של השותף השני, אפשר שזכה השותף מיד בעיסקא. ולכן הוצרך הטו"ז לטעם דכשם שלקח בעיסקא כך גותנו בעיסקא. ובשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' רמז) כתב בפשיטות דכל שלא הודיע לשותף אסור לפרוע הרבית מתוך השותפות אם אינו לתועלת השותפות, אבל אם נתברר שנמשך ריוח לשותפות במעות אלו פורעים הרבית מן האמצע, וע"י לעיל הערה ס. (עב) בית לחם יהודה סי' קסט סעיף יז בשם ספר הזכרונות. וכ"כ בשו"ע הרב (סעיף סה). וטעם ההיתר הוא שהשותף מביא לשותפות הלואה בלי רבית. ומה שנתן בתחלה הרבית מן השותפות אין בו איסור כי נתנו בשליחות השותפים. ואע"פ שלא אמר לעכו"ם שהוא שליח השותפים אין בכך כלום, כיון שסוף סוף מעות השותפין הוא. ולכאורה היה אפשר לומר שהוא בכלל שכר אמירה, שהשותף שולח שכר אמירה לעכו"ם שילוה לשותף שלו. ואע"פ שחוזר ומלוה לשותף שנתן שכר האמירה, אפשר שבכה"ג לא החמירו כיון שאינו אלא כרבית מוקדמת. מיהו אפשר להסביר בדרך אחרת, דמה שאסרו לשלוח ישראל ללות מן העכו"ם כשאחריות ההלואה על השליח, אע"פ ששלוחו של אדם כמותו, משום דכיון שהעכו"ם על אמונת השליח הלוהו הרי זה כאילו נפסקה השליחות ואינו אלא כמלוה לשליח. אבל כשפורע הרבית בתחלה ועדיין לא הלוה לו העכו"ם, עדיין שלוחו של ישראל הוא ונותן הרבית בשליחותו, ואע"פ שמיד לאחר מכן בשעת הלואה שוב נפסקת השליחות, כיון שהלואה זו כבר אינה ברבית לא איכפת לן. ובעצי לבונה תמה על תקנה זו דהוי רבית מוקדמת. וע"י מהרש"ם במשמרת שלום לסי' קעו אות נז מ"ש בזה. וסיים שאין להתיר אלא בנותן לעכו"ם הרבית קודם ההלואה. ומכל מקום נראה לפי הסברא שהיתר זה שייך גם בשליח ומשלח יחיד ולא דוקא בשותף וקהל (ע"י פרק לא). ולכן אף כשהשותף הלוה אינו מתעסק, שההיתר הראשון אינו קיים, יכולים לסמוך על

Ribbis in Commerce: Part III Shiur

LOANS FROM NON-JEWS ON BEHALF OF JEWISH BORROWERS

By Rav Shmuel Honigwachs

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

COSIGNING ON A LOAN WITH RIBBIS:

The Gemara in Bava Metzia says that it is forbidden for a Jew to be an *areiv* (guarantor) on a loan that another Jew received from a non-Jew with interest.

The Rishonim disagree about how to explain this Gemara. The Rashba says that it is only talking about an atypical deal, wherein the non-Jewish lender only has the right to demand payment from the cosigner, and not from the actual borrower. According to this, in a standard loan where the lender can collect from either the borrower or the cosigner, there is no prohibition of cosigning. Rashi disagrees and says that it is forbidden to be a cosigner on a loan that includes *ribbis* even if the non-Jewish lender has the right to collect from either the borrower or the cosigner.

To explain this *machlokes*, we need to understand why this type of loan is prohibited in the first place.

The reason it is forbidden to cosign on a loan that contains *ribbis* is because we view it as if the lender is lending money to the cosigner, who is then lending money to the borrower. Accordingly, when the borrower pays back his debt, he is actually paying it to [or alternatively, on behalf of] the Jewish cosigner. If the payment contains interest, this would be forbidden.

The Rashba argues that this would be true in a case where the lender is dealing only with the cosigner. In such a story, it is clear that the lender only gave the loan because he trusts the cosigner; therefore, the cosigner is considered the real borrower. Although the money is given to the actual borrower, he is essentially receiving it as a loan from the cosigner; therefore, when the cosigner repays the non-Jewish lender, and then the borrower repays him with interest, he is clearly violating the prohibition of *ribbis*.

Rashi, however, says that the same logic applies even when the lender can collect from either the borrower or cosigner. Even if the borrower can deal directly with the lender, we still view it as if he borrowed the money from the cosigner, and when he repays the debt with *ribbis* we consider it as if he is paying interest to the cosigner, which would be forbidden. The Rashba would disagree in this case and hold that there is no problem of *ribbis*.

The Poskim debate whether we rule like Rashi or the Rashba. The Shulchan Aruch cites both opinions but appears to give more credence to the opinion of Rashi. Therefore, it is worthwhile to be stringent like the view of Rashi and use a *heter iska* even for a standard loan where the borrower pays directly to the lender, because the lender may choose to collect from the cosigner.

CO-BORROWERS:

Today, it is common for banks to ask for a “co-borrower,” rather than a cosigner.

Since the banking reforms that followed the mortgage crisis of 2008 went into effect, many banks no longer recognize the cosigner structure, and instead ask mortgage applicants to find a co-borrower. A co-borrower is different from a cosigner in the sense that he has a higher level of responsibility for the loan and is considered to be an equal party in the loan, rather than simply a person who guarantees the loan.

Some contemporary Poskim say that although one may not initiate such an arrangement, *b'dieved*, it would be permitted if the actual borrower will be making all the payments, without coming on to his co-borrower, there is no problem of *ribbis* and no need for a *heter iska*.

They base this ruling on the words of the Taz, Shach, and Nekudas Hakesef. These Poskim say that in a regular case of *arvus*, there is only a prohibition if the *areiv* may actually end up paying the loan with interest and the borrower pays him back. If, however, the borrower pays the debt directly to the non-Jewish lender, there is no prohibition. According to the Nekudas Hakesef, this is true even in the case of the Rashba, where the lender cannot demand payment from the borrower, still, if the borrower does go on his own and pays the debt with interest, there is no transgression of *ribbis*.

Sefer Mishnas Ribbis presents a number of questions on this opinion of the Taz, Shach and Nekudas Hakesef, and brings proof that the prohibition of *ribbis* would apply even when the borrower makes a direct payment to the lender, but normative halacha seems to follow the view of the Taz, Shach and Nekudas Hakesef.

Accordingly, in the case of co-borrowers, an argument could be made that because the bank is lending the money to both borrowers, either of them can make a direct payment to the bank, and, according to the Taz, Shach and Nekudas Hakesef, that would not be a violation of *ribbis*, so long as they will not be reimbursed by their co-borrower. However, other contemporary Poskim disagree and say that the framework of this arrangement is different and would not have this leniency. These Poskim contend that when the bank lends to two co-borrowers, it is, in effect, lending 50% of the money to one borrower, and the other 50% to the other borrower. When the co-borrower gives all the money to the actual borrower, he is, in effect, lending him his share of the loaned money; therefore,

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1

- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - › Ani Hamehapech
 - › Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - › Mechusar Amana
 - › Mi Shepara
 - › Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemitah Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, Garmi, Professional Advice & Malpractice- 4
- Lashon Harah in Business - 2
- Avodah Zara and Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4
- Shabbos & Commerce - 4 (Adar II - Leap Year)

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburots coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source – coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim – they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** – understanding the fundamentals of the subject – can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda
R' Dovid Semel

BOSTON

Congregation Chai Odor
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of Flatbush
Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
Rabbi Moshe Arieff

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham
Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassir

CATSKILL REGION

Tamarack Hills - Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO

Agudas Yisroel of
West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CINCINNATI

Cincinnati Community Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Congregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller
R' Eli Blumenkehl

FAIRLAWN

Rabbi David Pardo

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

GATESHEAD, UK

Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR

Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON

Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev Yisroel
Dayan Shmuel Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzy Rosenbaum

Kahal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE

Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah
Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE

Young Isreal of Margate NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Congregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community
Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yechezkel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PASSAIC

Rabbi Yaakov Pascal

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Congregation Ohr
Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

RIVERDALE

Riverdale Kollel
Rabbi Michoel Ghermezian

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Ateres Mordechai,
Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WATERBURY

Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD

Beis Medrash of
West Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

 732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #303

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT
CHABUROS

Baltimore • Belle Harbor • Boston • Brooklyn • Catskills • Chicago • Cincinnati • Cleveland • Dallas • Detroit • Fairlawn • Far Rockaway
Gateshead, UK • Gibraltar • Houston • Jackson • Lakewood • Lawrence • Los Angeles • Lido Beach • Margate • Minneapolis • Monsey
Passaic • Philadelphia • Queens • Riverdale • St. Louis • Staten Island • Toronto • Waterbury • W. Hempstead • Woodmere